

VSEBINA 1. ŠTEVILKE:

OBRAZI IN DUŠE: MARIJA BAŠKIRCEVA. — (Marjana Kokali-Željeznova) . . .	1
NA STAREGA LETA VEČER. — Pesem. — (Ksaver Meško)	3
GOSPA MARINA. — Nadaljevanje. — (Anka Nikoličeva)	4
NEKDO JE SEL V NOČ NOCOJ... — JAZ SEM TE VIDELA... — Pesmi. — (Muropoljska)	9
TRINAJSTA. — (Wanda Milaszewska — Ivan Vouk)	10
TIHOŽITJA. — (Ruža - Lucija)	13
ORGANIZACIJA GOSPODINJ NA GOSPODARSKI PODLAGI. — (Minka Govékarjeva)	14
OBISK NA DRŽAVNI ŠOLSKI POLIKLINIKI V LJUBLJANI. — (Anka Nikoličeva)	17
NEPRIJETEN DUH IZ UST, NJEGOV VZROK IN PREPREČENJE. — (Zobozdravnik dr. Josip Tavčar)	21
NAŠ ODGOVOR IN ZAGOVOR. — (Janez Rožencvet)	28
IZVESTJA: Po ženskem svetu. — Higijena. — Gospodinjstvo. — Kuhinja. — Deška ročna dela: Gnetenje, rezljanje (A. Novak). — Umetnost: Mladinske predstave (Vida P.)	27—32
MODNA PRILOGA. KROJNA POLA IN ROČNA DELA.	

„ŽENSKI SVET“

izhaja vsak mesec v Ljubljani. Letna naročnina Din 64.—, polletna Din 32.—, četrtna Din 16.—. Za Italijo Lir 20.—, za U. S. A. Dol. 2.—, za Argentino Pes. 4:50, za Avstrijo Sch. 10.—, ostalo inozemstvo Din 85.

Uredništvo in uprava v Tavčarjevi ulici 12/II.

Izdaja Konsorcij „Ženski Svet“ v Ljubljani. - Za konsorcij in uredništvo odgovorna Marica Bartolova.

Tiskali J. Blasnik nasl., Univerzitetna tiskarna d. d., v Ljubljani. Odgovoren Janez Vehar.

Ročno in strojno vezenje

Šablone

Miroslava Leitgeb

Ljubljana, Jurčičev trg 3

Blago zadnjih novosti v veliki izbiri za moške in ženske obleke, perilo in vse v manufakturo spadajoče predmete ima vedno na zalogi v veliki izbiri in po ugodnih cenah staroznana solidna tvrdka

R. MIKLAUC „Pri Škofu“
Ljubljana

Lingarjeva — Medarska ulica — Pred Škofijo.

Zunanjim naročnikom se na zahtevo pošljejo tudi vzorci v svrhu naročitve.

OBRAZI IN DUŠE.

Marija Baškircева.

V zadnjem času je v francoskem književnem svetu posvečenih več člankov Mariji Baškircеvi, ki je živela tako dolgo kakor njen Dnevnik, to je od 12. do 24. leta. Marija Baškircеva je gotovo med najzanimivejšimi ženskimi osebami 19. stol. v Rusiji. Nadarjena, hrepeneča po slavi, bogata, brez prave mladosti, je pisala svoj Dnevnik, ki je lepo književno delo, kakor se le redko dobi. V njem se razvija zanimiv psihološki problem — problem mlade duše, ki je hotela na vsak način uresničiti svoje namene. Ko je bila stara 13 let, je že zapisala v Dnevnik: "... Res je: bojim se, da ni to koprnjenje po izživiljanju s polno paro znak kratkega življenja..."

Marija se v svojem Dnevniku slika tako, kakršna je. Hvali se sama in vsako stran preveva njen ponos in ambicija. Imela je neverjetno voljo, odločnost, samozavest, nenavadno inteligenco in poseben dar opazovanja; vse to jo je v družini izločilo iz kroga ostalih otrok. Vse je videla in razumela, kar se je godilo okoli nje. Premišljevala je o najresnejših vprašanjih, in zanimala se poleg umetnosti tudi za politiko, posebno pa še za stanje takratne žene.

Živela je v Parizu. Občevala je v najimennitnejših krogih in nam podala v svojem Dnevniku zelo posrečen opis tedanje visoke družbe. Vendar to niso šablonski zapiski, marveč duhovite podobe, katere je oživila s svojo bistroumnostjo in prezgodnjo zrelostjo. Semintja čutimo, da je njena prebogata duša — prazna. Išče svoj ideal. Srečava može vseh narodnosti. Mnogim se ona dopade, mnogi so njej všeč — in še-le na predvečer svoje smrti je našla prijatelja — Jule Bastien-a.

Zgodaj se je Marija prepričala, da ne more računati v življenju niti na prijateljstvo, niti na poštenost, niti na hvaležnost. Zanesti se je mogla le na samo sebe ter se le sama mogla dvigniti nad človeško bedo in jemati življenju, kar je mogoče. Doživela je vso grenkost osamljene ženske duše, v kateri je bilo nakopičeno toliko lepote, moči, vere, volje, vztrajnosti in inteligence.

Marija je nazadnje po mnogih blodnjah doživela usodo umetnice. V metežu želja, ki vodijo k slavi, je mislila najpreje postati pevka. Vendar jo je bolezen v vratu odvrnila od te namere, pa se je z vso vnemo talentirane duše posvetila slikarstvu. Njene slike so postale slavne, a z njimi tudi ona. Čuda ni. Vanje je polagala vse, kar je nosila v sebi. Umetnost jo je prerodila. Kot slikarica je prišla v stik tudi z najbednejšim človeškim izrodkom in je vzljubila svojevrstne lepote zaničevanih. Izpoznala je nadalje tudi življenje žená, katerim je dan podoben dnevu, vsi skupaj pa težki verigi skrbi, pomanjkanja, gorja. Njena življenjska razočaranja in splošno poniževajoče stanje žená širokih mas njene dobe je napotilo Marijo v novo smer. Postala je humanitarka, pa celo revolucijonarka. Zaničevala je puhlo plemstvo in se začela boriti za ženske pravice. Obiskovala je ženske shode, seznanjala se z najrazličnejšimi stališči in m^šljenji žená. Hudovala se je v svojem Dnevniku na žene iz bolj-ših krogov, ker ne razumejo pravega namena ženske emancipacije. In zakaj? Nekatero iz neznanja, druge pa zaradi tega, ker ni: *comme il faut*. „Bila sem na tem,“ piše Marija, „da naj vzame vrag vsa ta grda b^štja, ki ne marajo, da se postopa z njimi, kot se spodobi z razumnimi bitji. Poreko vam: Žena ima svojo lepoto etc., etc. ... ali pa: Kdo bo odgajal otroke, če se posveti žena politik¹? Mari se mo^že ne ukvarjajo vse življenje s politikom? Ne silimo žena, naj agitirajo po javnih lokalih; zahtevamo le, da je žena svobodna in da se posveti poklicu, ki ji najboljše ustreza. „Pustimo jo, kjer je!“ pravijo one. Kje pa je potem njeno mesto, prosim vas? Kaj naj to pomeni? Ženam moramo razložiti ta pomen in jih prepričati o važnosti ženskega gibanja. Do sedaj se zanimajo samo republikanke iz najnižjih vrst. Matere se boje svojih mo^ž, dekleta se pa boje, da bi se ne mogla poročiti.“

Marija se je zanimala sploh za vsa politična vprašanja. Odločna republikanka je in se čudi, kako more biti inteligen^ten človek monarhist. Biti royalist¹ ali bonapartist² je samo kakor vloga, karijera, obrt in prav nič drugega.“

Glede Rusije, ki je „moja kri in meso,“ meni Marija, „sem rajše daleč od nje. Če b^š se vmešala v njene zadeve, bi se preveč zanesla, in potem? Bila bi deportirana ali pa zaprta s padlimi ženskami.“

Obiskovala je gledišče, umetniške razstave, čitala mnogo. Književnost, razni časopisi, razna predavanja — vse jo je zanimalo in o vsem je pisala v svojem Dnevniku in nam tako odprla bogato zbirko raznih za-

¹ Pristaš legalne kraljevske dinastije.

² Pristaš Bonapartovske (Napoleonove) dinastije.

ključkov, misli, predlogov, često tudi pikrih opazk. Kot umetnica in razumno dekle je zrla kritično na vse duševne pojave. V vsem je bila tako samostojna in samonikla. Na pridobljeno znanje in spoznanje je samo gradila svoje originalne zamisli, ali pa jih je le izpolnjevala in primerjala. Včasih se zazdi, da je Marija romala brez prestanka med valujočo gnečo — da bi potem lažje izšla svoja notranja doživetja v velika dela. Poleg obširnega Dnevnika in slik je zapustila tudi osnutek za dva romana.

Ceprav je bila bogata, je hrepenela še po večjem bogastvu in po slavi. Med drugim pravi v svojem Dnevniku: „Kakor že veste, sanjam vsak dan, ali pa vsak drugi dan o svoji junaški historiji — in ko sem zadnjič mehanično preletela vse svoje sanje, sem našla vedno isto rešitev.

Ko bom slavna in si bom priborila metlje, bom oboje uporabila za pomoč skriti bedi, sramežljivim revežem, podpirala bom z ogromnimi vsotami zavetščica, bolnice...“

Predvsem se je posvetila slikarstvu. In bila je resnično velika umetnica. Z naglico je delala, ustvarjala, se borila. Še pred smrtjo je hotela postati slavna. Tuberkuloza ji je spodjedala zdravje in vsak dan ji je bil prekratek za delo.

Šla se je zdraviti na Špansko. Škalo je neprestano. Njen umetniški ideal je bil Jule Bastien.

Prvi čas se je Marija v solnčni Španiji hitro popravljala, potem je začela vidno hirati. Tuberkuloza je strašna bolezen. Davi dolgo — bolnik je že mrtvec, ki se kljub svojemu brezupnemu stanju še vedno nada...

Tudi prijatelj Jule je počasi umiral. Ko sta bila že tako na koncu, da se nista mogla več obiskovati, so nosili Jula na obisk k njegovi prijateljici. V tej bedni sreči, na predvečer smrti, sta se oklepala drug drugega in skupaj prenašala gorje. Najprej je umrla ona, in sicer 31. oktobra 1884.. potem on...

To je skromen odlomek iz njenega pestrega življenja, ki zveni kakor neverjeten roman, toda je resničen in stisnjen v bori Dnevnik. Mlada, nesrečna, genijalna Marija, ki je tako hrepenela po slavi — ni pozabljena. Njen grob je danes poln svežega cvetja in njena ruska duša, ki je bila kakor solnčna, rodovitna poljana, črez katero divja vihra — se je umirila v posmrtni slavi.

Marijana Kokalj - Željeznova.

Na starega leta večer.

Tiho, tiše, tiše je zvonjenje.

Tiše, tiše moje je življenje.

Kam odšli ste, lepi moji časi?

Kam prešli mladostni solnčni krasi?

Raztopili se ko zvonov spevi —
v daljši zadnji se gube odmevi.

Ksaver Meško.

XIV.

N^u“, je dejala končno gospa Vanda, ko je, zleknjena v pesek, z rokami pod glavo, dolgo gledala za plavajočimi oblaki, „nu, zdaj boš pač odpotoval. In mene boš ostavil samo. Saj razumem. Radoveden si na graščino, ki jo je podedovala gospa soproga —“

„Saj ni graščina, Vanda, prosim te, ne —“

„To je vseeno. Meni je vseeno, graščina ali bajta. Glavno je to: Ti boš odpotoval. Jaz naj si pa poiščem drugega kavalirja. O, saj jih je, tistih kavalirjev. Mar misliš, da ga ne dobim? Ah, takole je pač z vami, možje iz zakonov! Če le pomigne gospa soproga, čeprav ste ji drugače deveta briga —“

„Vanda, Vanda, kaj vendar govoriš? Ne delaj krivic —“

„Marini? Svetnici z dedščino?“

„Vanda —“

„O, to je podlo, podlo,“ je vzkliknila jezno, se vzravnila ter se s pestmi uprla v pesek, „podlo je, da me puščaš samo zaradi tiste neumne dedščine —“

„Kdo ti pa pravi, da te bom pustil samo in da bom odpotoval? Daj si vendar dopovedati, Vanda. Saj je bil samo kratek telegram. Niti ne vem prav, kje je posestvo in kam naj bi potoval. Na vsak način bom počakal na obljubljeni pismo, ki naj vse raztolmači —“

„Tako, na pismo boš samo počakal? Tri, štiri dni, morda pet? Zadosti časa, da si preskrbim novega prijatelja, kaj ne? In ta čas te bom smela še ljubiti? In ti krajšati čas do odhoda? In ko se boš poslavljaj, čez štiri dni ali pet, in boš z mislimi že pod Triglavom, pri ženi in otrocih, v družinski idili —“

„Vanda, ne govori, ne govori, trgaš mi srce —“

„In meni, meni ga ne trgaš? Mar misliš, da je to veselo ostati sama? Iskati novo tovarišijo? Ko si bil tako ljubosumen, da nisem smela nikogar niti prijazno pogledati? Še včeraj —“

„O, Vanda, ne muči me —“

„Kdo te muči, mili moj,“ je dejala zdaj bolj mehko, z rahlim nasmehkom na licu. „Kdo te muči, moj dragi? Jaz samo nočem, nočem, Andro, da boš odpotoval. Nočem“, je rekla tiho in počasi, ter obrnila vanj svoje lepe oči, tiste mehke, vlažne, ki so bile modre kakor nebo in morje. „Nočem,“ je pristavila še tišje in legla nazaj v pesek. „Nočem, Andro. — Ali boš ostal?“ In iztegnila je roko.

„Vanda —“

„Boš —“

S poljubi ji je zadušil besedo. —

„Nespameten si,“ se je smehljala, sezula kopalni čevlček iz rdeče gume in pozorno iztresla zrnice peska, ki ji je žulilo nežno kožo, „nespa-

meten si, Andro. Ali ne veš, da so onstran lovorjevega grmičja tudi kopalci? Andro, kako si vendar nespameten, Andro, Andro.“ In dvignila se je naglo kakor blisk ter stekla do obale. Nad njo je zapljusnilo morje. Trenotek na to je priplavala njena glava v tesni rdeči kapici nad gladiño, in njene bele roke z lahnim zlatim koloritom, kakor ga pričara južno solnce samo blondinkam, so krepko rezale valove. „Krasna voda, topla in vendar sveža, skočite vendar, gospod inženir,“ je vabil glasno njen jasni glas.

A ko sta plavala drug ob drugem daleč ven v srebrno modrimo, je rekla naenkrat, ko je bila dolgo prevdarno molčala: „Sicer pa, Andro, zakaj Marina ni šla z nami. Do Triglava je pot trikrat tako dolga kakor v Dubrovnik. Pa vendar ni bila predolga za Sesterco. Zakaj ni šla z nami?“

Zakaj ni šla z nami. Andro je okrenil in plaval proti bregu. Zakaj ni šla z nami?

„Saj vendar nič ne sluti, Andro,“ je čebljalo poleg njega, „saj nič ne vé. Če bi te ljubila, Andro, če bi te močno ljubila, če bi te ljubila kakor jaz, bi vse zaslutila. In te ne bi pustila samega z menoj. In bi se bojevala. O, jaz bi se bojevala za-te, Andro, do smrti bi se bojevala. Raztrgala bi se z Marino zate. Kako bi bilo to bridko — in zabavno — Pomisli, Andro — A jaz bi zmagala — Andro — je-li Andro —“

Ali ni slišal? Valovi so močno šumeli. Ko se je ozrla vanj, je videla na njegovem licu čudno luč. Morda je bilo morje. Morda čudna senca, ki dela ob poldnevu pod močnim solncem poteze tako trde —

Dolgo ni izpregovorila nič.

Ko sta že skoro priplavala do kopališča, je dejala malomarno: „Vidiš, Andro, saj prav za prav niti ne moreš kar takole odpotovati k Marini. Zdaj ko je postala takorekoč bogata, bi izgledalo, da so te privedli nazaj v sladko zakonsko življenje materijelni —“

„O molči, Vanda, prosim te, molči, molči —“

A ona je že bila na suhem in, ogmijena v pisan obalni plašč, je hitela v kabino.

Pri kosilu je že čakal ravnatelj Kopp. „Sarmantno je bilo danes ja-dranje, božansko. In stari Tomo, da ga vidite, kako zna ravnati z jadri in krmilom. Veter vam ujame, tudi če ga tvoj nos niti ne sluti. Kolosalen dečko, ta stari fant. Le da se vama ljubi ves ljubi dan ležati v tistem dolgočasnem pesku.“

Gospa Vanda je pozorno prikapavala raztopljeno maslo grizljaju kuhane brancina, preden ga je naravnala na srebrne vilice. Rekla ni nič. Andro je še mešal po juhi. Nekaj ga je dušilo v grlu. Vstal je in prošil za trenotek oproščenja. V svoji sobi je poiskal brzojav. Da, zdaj so tam. Prav zdajle ob tej uri se vozita Klop in Sesterca po beli cesti, ki drži nekam, kjer so pod snežnimi gorami travniki kakor smaragd zeleni, kjer stoji med jablanami hiša, ki je ne pozna. Klopčič se je dvignil v vozu po svoji navadi, roko je ovil mamicici krog vratu. Vprašuje in vriska. Ruža

pestuje Sesterco, ki z debelimi prstki lovi po zraku nekaj, kar vidi samo ona. Tako živo, tako živo vidi vse, vso malo družino svojo. Tako jasno vidi Marino. Tako vidi danes njeno ljubo sliko, kakor že davno ne. In naenkrat mu je jasno, da vé, da že davno, davno vse vé. —

O Marina, Madona —

Ne, neče misliti o tem. Ne sme. Ne more. —

Vanda ima prav. Zdaj ne more, zdaj se ne sme vrniti. Saj ga tudi ne kliče. S tem brzojavom ga ne kliče. Samo suho dejstvo dedščine, vzrok nenadnega potovanja mu sporoča, polaga račun o bivanju njegovih otrok. Andro pozna ta poročila. Točno in nestrpno piše o otrocih kakor guvernanta, piše o gospodinjstvu kakor gospodinja. Vsak drugi dan dospewa karta in Andru je zadostovala. Do danes je zadostovala. Danes se je spomnil prvikrat, prvikrat je spoznal, da je pisala Marina nekdanj drugače.

Počasi je zganil brzojav in ga položil v listnico. Ne, ni ga klicala, — Počasi je stopal po belih stopnicah do mize na plaži, kjer je bila njegova družba. Enkrat se je ozrl nazaj, kakor da je nekaj izgubil. Da, zares, občutje je imel, kakor da se je nekod nekaj odkrušilo, nekaj dragocenega, kakor da se je zatrkljal po tleh dragulj in izginil v pesek, in ki ga ne bo nikdar nikjer več našel.

Hiša je bila velika, siva in mračna. S severno stranjo se je naslanjala v holm, ki se je tiščal gozdnatega, precej visokega pogorja, le za dvorišče je puščala prostora. Spredaj je imela prizidano obširno vežo, nekak podvoz, ki je bil zgrajen na stebrih in obokih in ki je nosil v prvo nadstropje prostran balkon. Ob njegovo kamenito ogrado je bila prislonjena lestev, in čudna figura, napol mož, napol ženska, je lezla po njej, z veliko vrečo na plečih. „Fizol nosi gori, fizol, da ga bo izluščila in sušila na zraku,“ je pojasnil Lipe, pokazal z bičem na žensko ter ustavil kobile. „Hej“, je zaklical, „hej, doli stopi, Neža, so že prišli.“ Klop, nestrpen in poln pričakovanja je že pritiskal na kljuko kočije, a ona se je udala samo veččim Lipetovim prstom, ki so vedeli, kako je treba umetno zasukati zarjavelo pero.

A še preden se je izkrcala Marinina družinica iz Noetove barke, je prilezla z lestve zopet Neža, to pot brez tovara, a za Klopa in morda tudi za Ružo in Marino silno zanimiva. Le da slednji dve nista imeli ne časa ne razpoloženja, da bi ogledovali tako natančno kakor Klop njene kratke, debele škornje, živo pisano krilo, grobi, modri predpasnik, ki ga je imela obešenega s trakom okoli vrata kakor hlapci, in temno, zgubano lice, ki je bilo skoro tako ščetinasto kakor Lipetovo. Z Lipetom sta si bila namreč brat in sestra in stara dvojica je služila na Brdih menda, odkar je bila živa. „Pravi so, pravi, saj se spominjam nanjo, ko sem takrat vozil ranjko doli v Ljubljano,“ je govoril Lipe nezaupni Neži, „kar odpri hišo, v božjem imenu, kar odpri.“

Da, hiša je bila mračna, okna vsa zaprta, notri vzduh po prahu in trohnobi. „Tukaj sva midva,“ je pojasnil Lipe in odprl dve čumnati na

levo. „In tukaj ostaneva, kajti imava zapisan kot in prevžitek do smrti.“ „Seveda, Lipe, kaj mislite, da vaju bom pregnala? Saj sem tako vesela, da sta tukaj. Vse se bomo lepo pomenili. In tu sem vam pripeljala našo Ružo v pomoč. Kar bo za nas, bo vse Ruža naredila. In to-le je naš Janezek in njegova sestra. Daj ji lepo roko, Neži, Klop.“

Potem so šli gori v „sobane“, kakor je rekel Lipe. Saj ranjica je živela samo spodaj, v sobici poleg hišterne, in tam je tudi umrla. Ampak sobane so zgoraj. In zmerom so zaprte, odkar se spominja Lipe, so sobane zaprte. Samo kadar so snažili in zračili, tako dvakrat na leto, so jih odprli. Ne, spal ni nikdar nihče gori. Nikdar odkar se spominja Lipe, ni nihče spal tam gori in tega je že skoro petdeset let.

Sobane so bile kakor iz pravljičice. V sredi dolga soba s stoli okoli mize, o, najmanj dvajset stolov, je naglo ugotovila Marina. Živo poslikane so bile stene. Na balkon je vodilo troje vrat, ki se niso dala odpreti. Aha, zato nosijo fižol po lestvi gor, kar od zunaj! Naprej so bile na desno in levo same spalnice, večinoma prostrane, z dvema posteljnima, s tremi, pa tudi dve majhni sobici sta bili vmes, skoro koketno opremljeni z belo prepleškanim izrezljanim pohištvom, z velikimi zrcali in rožastimi zavesami iz katuna. Marina je stala pred uganko. A Klop je še nekaj našel, nekaj izrednega — zibelko, majhno zibelko, nizko, živo poslikano, zibelko, kakršnih več ne poznajo otroci današnjih dni in ki se je lahko zagugala, če se je je dotaknil s prstom. „Za Sesterco bo,“ je kričal, ko so mu razjasnili njen pomen, „saj Sesterca je še strašno majhna.“

„Nič ne vem, gospa,“ je zatrjeval hlapec Lipe, „nič ne vem, midva sva prišla k hiši, ko je bila ranjica že malo čudna. Pa drugi ljudje tudi nič ne vedo, samo tisto kar vedo vsi, da ženina k poroki ni bilo takrat. Tele sobane pa so bile opremljene že od nekaj. Od takrat, ko še ni bilo železnice, pa se je gospoda preko Ljubela in Podkorena vozila v Trst in na Dunaj s kočijami. Pa so tukaj-le večkrat izmenjali priprege. Od takrat so tudi hlevi. In senožeti, da ni bilo treba plačevati za seno, in njive kamor so sejali oves. Tu zgoraj pa je gospoda prenočevala in se gostila. Pa odkar sem jaz pri hiši, se ranjica ni več ukvarjala s temi-le stvarmi. Saj tudi ni bilo treba. Železnice so stekle in vozniki so ostali za pečjo.“

Na srečo — okna so se dala odpreti in po nekolikem trudu z oljem, kladivom in kleščami so se udala tudi vrata na balkon. Od povsod je udrlo v sobe solnce, da so se stresle pajčevine v kotih in je zaplesal prah v njegovih žarkih. Omare so se odklenile in odkrile platno in posodo. Neža je morala k štedilniku, da skuha južino. Ruža pa se je lotila sob, pomivala, ometala in brisala, da bodo njeni otročički sladko spali.

„Vse bodo postavili na glavo,“ je momljala spodaj Neža in pihnila v mleko, ki je hotelo skípeti. „Vse bodo preobrnilo.“ A zgoraj je veselo udarjala takt šibica iztepalka, in Ruža, trdna kakor dren, niti najmanje utrujena po dolgi vožnji je pela polglasno zategnjeno popevko njene južne domovine. „Vse bodo postavili na glavo,“ je mrmralo spodaj.

In vse so zares preobrnili, a še vedno ni bilo vse prav obrnjeno. Marini se je često zdelo, kakor da je zašla v dom Trnjulčice, kjer je vse sto let spalo. Travnike je preprezal mah, drevje je lišaj ovil, omela se je naselila v vrhovih. V hlevu je stala ena sama krava. „Za nas troje je bilo dosti,“ je rekel Lipe. „Kar smo dobili za seno, smo odrajtali za davke. Če ni zadostovalo, je šlo v denar par smrek — kaj se je poznalo par smrek v našem gozdu?“ — „Kupovali? Kupovali nismo ničesar. Za sol in tako smo dajali jajca.“ — „Ne, plače nisva dobivala. Saj nisva nič rabila. Saj sva imela vsega. Za vse je skrbela Honorata.“ — „Da, tudi obleko nama je kupovala in obutev, in kot nama je zapisala do smrti in pošten prevžitek, celo za najin pogreb je zapustila denar v testamentu.“ Med ljudi pa niso nikdar hodili, nikdo ni prihajal k njim. Ranjica ni marala ljudi, niti z gospodom župnikom n govorila. Menda je vzela v službo Lipeta in Nežo samo zato, ker nista bila tod doma. Sirotka sta bila od onstran Karavank, in ko sta se preselila, sta bila še prav mlada. Takrat je bila Honorata še močno postavna in tako moška, da je menda niti vrag ne bi bil ugnal. Najrajši je obula škornje, kakor jih po njej še danes nosi Neža, poživžgala psom in hajdi, v hosto. Po cele dneve je ni bilo na izpregled. Začetkoma so še obdelovali polja, trebili gozd in obirali sadje. Tudi čebele so imeli. Počasi je vse opustila. Orodje se je polomilo, v njivah je zagospodaril plevel. Še čebele so se razletele. Posli niso smeli reči ničesar in končno jima je bilo tudi prav tako. Zdaj lahko sama vse opravita in ni bilo treba gledati na Brdih tujih obrazov. Honorata ni delala nič. Samo tu pa tam je dala zapreči kočijo, da se je peljala v mesto. Zato je moralo stati v hlevu vedno par težkih, temnih konj, in zato so tudi vedno posejali par ogonov ovsa. Vozili so se v Radovljico ali v Kranj, in takrat v Ljubljano. Enkrat pa so se peljali preko Podkorena v nemški kraj nekako okoli Celovca. Od takrat je ranjica hodila vedno v črnem. In od takrat ni nikdar branila, če so si prišli otroci iz vasi naklatit sadja. Končno pa tudi otrok iz vasi ni več bilo, kajti sadja skoro niso več rodila stara drevesa. A Bog ne daj, da bi nasadili nova in posekali stara. Bog ne daj! Vse je moralo samo umreti na Brdih, vse samo od sebe poginiti. Celo gospoda od sodnije se je začudila, ko je našla na Brdih vse tako zapuščeno. Saj so vedeli, da je stara Honorata, ki se je nosila napol kmetiški, napol gosposki, čudna ženska. Vendar so mislili, da je dobra gospodinja, čeprav nekoliko skopušna, in da ima nekod nakopičene zelo ogromne prihranke. A zdaj se je izkazalo, da ni zapustila nikakšne gotovine. Nikjer ni bilo sledu o vrednostnih papirjih ali hranilnih knjižicah. Samo škatljico starih cekinov so našli, ki jih je čuvala starka menda kot železno rezervo. Komisija je bila pregledala takoj po smrti vse omare, preobrnila vse predale, prebrskala vse listine — a našla ni ničesar. Ker tudi iz oporoke ni bilo razvidno, da bi zapuščala razen posestva še druge vrednote, so zaključili zapuščinsko razpravo na podlagi tega, kar je bilo. Sedaj tudi Marini niso več toliko zavidali „bogate“ dedščine. Mnogo truda in skrbi ter novca bo morala vtakniti v tisto podrtijo. In še oba sitna starca, skoro tako čudaška kakor umrla gospodinja, bo imela na glavi.

A Marina se ni plašila. Z dedščino tete Honorate je začutila pod seboj trdno dno, nad seboj je videla streho, ki bo varovala njo in deco. Oprijela se je dela z vso vnemo, z vso ljubeznijo in vztrajnostjo. Čim več je delala, tem bolj se je gubila tesnoba iz njene duše, tem jasneje je gledala v bodočnost.

Svobodna, neodvisna bo utirala pot sebi, svoji sreči in svoji deci. Bog ti poplačaj, ti čudaška teta Honorata —

Da, čim več je bilo dela in skrbi, tem ljubše ji je bilo. Ko je fizično do onemoglosti utrujena legala k počitku, je zaspala naglo, spala trdno in sladko. Nemirne misli so počivale in niso več blodile, begale, uhajale tja, kamor bi hotelo živo srce —

(Dalje prih.)

Nekdo je šel v noč nocoj...

V moji izbi svetilka brli
tak medló.
Kak hudó.
meni pri srcu je nocoj!

Nekdo je šel v noč nocoj
sam.
Truden in ves bolan išče poti,
pa ne ve, kam.

Tisti popotnik je mimo hiše prišel,
ves star in bolan.
Ozrl sem se za njim:
to hodim skozi noč jaz sam.

Jaz sem te videla...

Jaz sem te videla.
Molčeč opoldan je beli svet objel,
nasmehnil si se, ko si mimo nas šel,
razbolelih otrok.

Komaj smo si v duše pogledali,
mi romarji z juga, vi s severa,
pa smo si z nemo izpovedjo izpovedali
vseh tisoč čudežev naših prečistih hotenj.

Sestra!
Brat!
Pa smo duše prečudno prepleli
in so v večerih sijali obrazi nam beli. —
Jaz bi še preko zvezd rad!

Nekje se je zvezda utrgala.
O, kaj so tako globoko naše poti?
Čisto beli so nam bili obrazi,
s povešenimi očmi smo mimo šli.

Muropoljska.

Lucija je upala do zadnjega, da jo povabijo.

Ali se je bodo spomnili? Morda niso imeli dovolj časa, pa so povabilo odlagali od dneva do dneva. Sicer pa je bilo to docela razumljivo: pred velikimi prazniki vlada v hiši zmešnjava: pripravljanje potic, čiščenje in pospravljanje itd. Toda prišel je predbožični dan, od Lípinskih pa ni bilo glasu. Se pisali ji niso, da bi ji voščili vesele praznike. Nič.

Lucija je zgodaj vstala ter si oblekla revno, skromno praznično obleko, ki je bila že obledela. Zdaj je sedela pri oknu ter premišljevala, kako bi izkoristila svojo prostost. Imela je pred seboj tri proste dneve. Koliko načrtov je bila že napravila za te dolge počitnice! Prvi in drugi praznik v cerkvi do poldneva, nato izprehodi in obiski pri raznih bratrancih, bližnjih in daljnjih.

Ko so ji gospodarji dovolili tako dolge počitnice, ni še okusila tako rekoč radosti tega prostega časa. Toda zdaj je radost že napol izginila, ali pravzaprav je skoraj docela izginila.

Gledala je skozi okno ter opazovala velike, pohlevne in tihe snežinke, ki so padale na oknice, medtem ko je njeno uho lovilo najmanjši šum, ki je prihajal s stopnic.

Nekdo pride, morda, zdaj... Morda me povabijo na polnočno večerjo. Gotovo me povabijo, kakor hitro se spomnijo... — je pomislila z boleščjo, ki je naraščala z vsakim naslednjim trenutkom.

Njena mala soba v četrtem nadstropju se ji je zdela v tem trenutku še revnejša in grša kakor sicer. Skoraj se ji je primrzila, ko je gledala belo zamazane stene, malo šepasto mizo in dve napol polomljeni stolici. Težke tišine ni prerušil niti kanarček, ki se je stisnil v klopič ter pokrtil nožice s perotnicami. Očividno je bilo v sobi mrzleje kakor običajno.

Izвлеkla je iz žepa denarnico in vnovič preštela revni ostanek skromne plače, ki jo je prejemale kot vzgojiteljica dnevničarka. Ni bila učiteljica, ampak zgolj vzgojiteljica... Pa tudi ni bila sposobna za nobeno drugo delo, ker ni znala nič. Dovršila je jedva tri razrede osnovne šole v nekem podeželskem mestecu, ko so ji umrli starši. Vso svojo mladost je preživela pri tujih ljudeh. Že iz mladega ni hotela biti nikomur v breme. Zato se je iskreno zahvalila svojim bratrancem, ki so ji hoteli pomagati, toda odklonila je njihove ponudbe. Z delom se je hotela preživljati. Njeno delo je bilo trdo, toda živela je. Ta sobica, v kateri je stanovala, je bila njena, zato je bila ponosna nanjo. Toda danes, na božični predvečer se ji je zdela strašno pušta.

Pogledala je na uro. Poldan. Nihče ne pride več. Nihče je ne povabi.

Oblekla se je in stopila na ulico. Bilo je pač treba kaj kupiti za te tri dneve. Treba je bilo skrbeti za polnočno večerjo...

Ko je kupovala slanike, zelenjavo in kruh, je morala siloma zadrževati solze, ki so ji silile v oči pri misli, da bo sama jedla te slanike in to cvetačo, v svojiпусти sobici, na tako svečan večer. Ubožica se je zavledala svoje revne usode; in kakor v tolažbo je kupila še nekaj jabolk in oglja. Ko se je vračala proti domu, je zagledala na trgu še neprodane božične smrečice, in nehote je obstala, pa jih je samo gledala.

— Vzemite eno, gospodična; poceni vam jo dam — je dejal fant, ki je mahal z rokama in se tolkel ob pleča, da bi se ogrel.

Lucija je v duhu štela svoj denar. Pravo božično drevo bi bilo zanj preveliko razkošje... toda takale mala vejica...

— Koliko hočeš za to? je vprašala tiho in skoraj sram jo je bilo.

— Samo dvajset grošev, da vam ugodim, gospodična.

— Deset ti jih dam, ali hočeš?

— Kaj šel! Potem je bolje, da vam jo dam zastonj... — je dejal fant in se zasmejal.

Skoraj siloma mu je stisnila denar v roke ter odšla s svojo vejico, stiskajoč jo k prsim in upogibajoč se pod torbo, ki je bila polna oglja, toda bila je bolj vedrega duha vkljub vsemu.

Zanetila je ogenj, pojedla slanik ter pila nekoliko toplega čaja, pa ji je postalo mehkeje pri srcu.

— Pa pojdimo. Mimogrede stopim k Lipinskim, kar tako kakor da me je k njim prignal prosti čas. Ko me bodo videli, me morda povabijo, če ne, se vrnem domov. Sicer pa ni taka nesreča, če izgubim enkrat polnočno večerjo! Koliko je ljudi, ki nimajo niti toliko kakor jaz!

*

Pri Lipinskih je vladala kajpak strašna zmešnjava in veliko ropotanje. Otroci so dirjali po vsej hiši; iz kuhinje je odmeval kovinski zvok možnarja, ki so bili vanj na vse pretege, in hripavi kuharičin glas:

— Saj sem vam rekla, gospa, da ostanemo brez peciva? Ti ekonomični recepti niso za nič. Kako je pa mogoče napraviti kaj poštenega brez sladkorja, brez rozin, brez vanilje?

Nihče se ni zmenil za Lucijo. Gospa Lipinska je rezala na koščke sladki kruh v kuhinji; Magdalena je hitela pogrinjati mizo v jedilnici; „stari“ se je ravnokar vrnil domov ter se šalil z otroki, govoreč jim, da letos ne bo darov. Samo eden izmed malčkov je odprl vrata na hodnik in zavpil:

— Mama, teta Lucija je prišla.

Gospa Lipinska se je prijela z obema rokama za glavo:

— Še tega je bilo treba —! Te stare tete so prava kazen božja! Aleksandra, pojdi takoj k očetu, in da mi nihče ne pogrne še za koga na mizi. Si razumela? Čez eno minuto pridem.

Medtem je Magdalena že devala kozarce na pogrinjeno mizo.

— Nocoj imate več povablencev — je pripomnila teta Lucija.

— Da, — je odgovorila deklica.

— Ali so prišli Čišeovski? — Da, so prišli.

— Zofija tudi? — Da.

Lucija je štela na prste sama zase:

— Oba Lipinska in Čiševska s Sofijo, je pet. Otroci, je devet; Magdalena, domači učitelj, učiteljica. Ravno dvanaajst oseb. Da, dvanaajst... In hkratu ji je prišlo na misel:

— Tudi če bi hoteli, me ne morejo povabiti. Bila bi trinajsta.

Na hodniku, ki je vodil v kuhinjo, je gospa Lipinska šepetala možu; — Pojdi k njej. Daj ji, karkoli hočeš. Razloži ji. Za nič na svetu ne bi hotela imeti trinajste osebe pri mizi. Vrag odnesi to nesrečno žensko! Nalašč je prišla, da bi jo povabili.

— Ne govori tako glasno... je dejal on s tihim glasom. — Prišla je samo za trenotek in gotovo kmalu odide. Morda bi dobili še koga, da dopolnimo število. Smili se mi. Jasno je, da je računala na nas.

— Moj Bog, saj nimam niti zadosti krožnikov! Ko pa je toliko ljudi! Jaz sama moram za vse skrbeti. Pojdi k njej, pa ji reci, naj pride jutri h kosilu. Jutri.

Del tega pogovora je slišala Lucija. Težak vzdih se ji je izvil iz prsi, pa je šla v sobo, kjer so bili zbrani otroci. Trije najstarejši so jo komaj pozdravili. Samo najmlajši, Sigis, se je je oklepал in ji izražal svojo naklonjenost.

— Veš, teta? Tako velike ribe bodo za večerjo! In s sladko omako! Pa še veliko drugih reči! Glej, tetka, celo udaril sem se danes, ko sem pomagal Magdaleni.

Tetka je z otožnim nasmehom pobožala malčkovno ročico.

— Jutri — je dejala — ti prinesem nekaj. Pa ne pravi nikomur nič. Jutri ti prinesem jabolko.

Sigis ni bil preveč vesel te obljube, vendar pa se je spustil z njo v pogovor.

— Konja dobim v dar. To je prav gotovo. Ko sem danes gledal skozi ključavnico, sem videl njegov rep... Imenitno! Ves črn je. Angel pa je že prinesel božično smrečico. Veš, tetka, to ti je nekaj lepega: do stropa sega. Pozneje jo boš videla.

— Ne ostanem z vami pri polnočni večerji.

— Ne ostanem z nami? — se je začudil mali. — Kam pa pojdeš? Božično smrečico bomo imeli, pa pojdeš? Kam pa? Ali bodo imeli tudi tam smrečico?

— Mislím, da.

— In ribe tudi? — Da, ribe tudi.

— Pa boste peli božične pesmi? Ali vas bo velika družba?

Mikalo jo je, da bi odgovorila: „Da, dragi, mnogo vas bo. Vi vsi: Aleksandra in Ladis, Nina in ti. Vsi boste v moji mali sobici v četrtem nadstropju.“

V predsobi je zabrněl zvonec in nekaj hipov za tem so se razlegli veseli vzkliki. Otroci so stekli iz sobe in tudi Sigis je zdrknil s tetkinega naročja ter zbežal ven.

Ivan... Ivan je prišel!... je vpila Magdalena.

Luciji je zastal dih. Ali je mogoče? Ivan? Torej so mu dovolili zapustiti polk in mu dali prazniški dopust? In Lipinska, ki jima je bilo tako hudo, sta žalovala, da ga ne bo.

Sum je naraščal; vsi so obkolili Ivana ter ga obsuli z vprašanji:

— Torej so te pustili? Zakaj nam nisi pisal, da prideš? Kdaj si prispel?

— Ravnokar. Nisem imel časa, da bi brzojavil. Komaj je polkovnik podpisal dopust, sem stekel k prvemu vlaku, ki se je odpeljal v Varšavo, in zdaj sem tu... je odgovarjal svež glas, trepetajoč od radosti.

Lucija, ki je ostala sama v sobi, je stopila ven skozi stranske duri. Čudno, koliko časa je iskala galoše, rokavice in površnik!...

Hkratu se je pojavila na pragu sobe gospa Lipinska: Lucija? Ali greš?

— Seveda, hotela sem samo...

— Ostani, Ivan je prišel, veš. Jutri se vrne k polku. Sicer pa moramo biti vsi skupaj pri polnočni večerji.

Za hip je obmolknila, nato je rekla:

— Čuj, Lucija, ne smeš oditi. Moraš ostati z nami. Ravnokar sem te iskala... ne smeš zameriti... pri tej zmešnjavi... Vsa sem iz sebe.

— Oh, saj vem! — je rekla Lucija z otožnim nasmehom. — Dvanajst oseb za polnočno večerjo je mnogo...

Trin... ne, štirinajst, — je popravila naglo gospa, — ne pustim te.

— Toda...

— Nič „toda“! Štefan, otroci, hitro semkaj! Pridite in pridržite to porredno tetko Lucijo, prosite jo, da ostane. Ni govora, da bi te pustili.

„Razumem, — je pomislila Lucija, — zdaj sem vam potrebna. Trinajsti bi bil zdaj Ivan...“

Ko pa se je spomnila Sigisove glavice, krasne božične smrečice, ki je segala do stropa, lepega gugalnega konjiča in svoje mrzle puste sobe... je v njenih očeh vzplamtela iskrena radost. Snela je rokavice in dejala:

— Dobro. Ker tako želite, pa ostanem.

Tihožitja.

Ruža-Lucij...

I.

Na moji beli blazini spi mladozelena veja, ki sem jo utrgala blizu tvoje hiše. Na največjem listu gori moja solza, v solzi rdeča polnočna luč.

II.

Odkar poznam tvojo pesem, mi je vijolina kakor dete. Počiva na rdečem žanetu in poleg nje bela roža. Kot misterjozen lok polzi mesečina preko tihih strun. Roža ve, da sva se v solncu srečala.

III.

V večno knjigo ljubezni sem imenom bogov pripisala tvoje ime. Položila sem knjigo na zeleno mizo svojega dela. Nanjo sipa rožnate liste cvetje

jutranje zarje in gasi z vonjavo dneva plamen izjokane sveče mojega tajnega bedenja.

IV.

Na zlatosojni svili oblačila, ki bi ti bila v njem rada izgovorila besedo neminljive vdanosti, leži beli venec iz cvetov dišečega oranževca. Pripravila sem tudi zrcalo, a zvezda tujega neba je udarila vanj svoje lice in mi ga razbila.

V.

S srčno tenčico tvoje usode sem pregrnila svoj kelih prepoln k'pečega vina. In krizantemo zvestobe sem položila v njene rahle gube in rdeče korale svoje mladosti v njeno globoko samoto.

VI.

Na javorovi mizi življenja sta pripravljene dve kupi: njegova polna žarkih želja, moja polna pekoče grenkobe. Nekdo je položil tja poleg pretrgano verigo.

VII.

Dobro cvetje njegove ljubezni umira brez vode mojih posvečenih studecev, a veja, ki se iz čistega kristala boči preko tvoje sl'ke, je zelena. Vse v ozadju pa je grozni slap pravice, ki vanj krvavi moje srce.

Organizacija gospodinj na gospodarski podlagi.*)

Minka Govékarjeva.

Koliko nas je gospodinj! A hodimo vsaka zase. Od časa do časa nas prisili hipna potreba, da se zdrzemo in vzklikamo, vzpodbujamo: Tudi nam, predvsem nam, je treba velike, krepke organizacije!

V Zagrebu obstoja že 5 mesecev Domaćinska škola. To šolo, ki prireja tudi dvomesečne popoldanske tečaje za gospodinjske pomoćnice, podpirata občina mesta Zagreba in država. Ima pravico javnosti. — Tudi Beograd ima svoje Društvo domaćica in izdaja svoje glasilo. V splošnem pa lahko rečem, da je poklic gospodinje pri nas takorekoč edini, ki še ni sistematski in strokovno organiziran.

In ker nismo organizirane, zato tudi gospodinje nismo imele in nimamo nikakega vpliva na pristojnih mestih, pri obćemah, deželnih in državnih zborih. Niti nimamo možnosti, da bi izrazile svoje nezadovoljstvo, svoje želje, stiske in potrebe, se brigale za olajšanje in poenostavljenje svojega dela ter si pridobile ugled, priznanje in uvaževanje gospodinjskega poklica. Nimamo foruma, s katerega bi vsaj poizkušale javnost uveriti, da je delo gospodinje polno vrednosti in da je poklic, če tudi ga oblasti še ne priznavajo. Švica in skandinavske države pa gospodinjski poklic že dolgo priznavajo kot polnovredno gospodarsko panogo. V tem pravcu koraka Nemćija in v najnovejšem času še Čehoslovaška. Ni dvoma, da bo to stališće splošno zmagalo.

Na polju dela za prospeh in uveljavljenje domaćega gospodinjstva in gospodarstva se lahko zedinijo vse žene brez razlike stanu, politične pripadnosti in vere. Zena trgovca, uradnika, obrtnika, delavca in kmeta, vse imajo iste brige

*) Referat na lanski skupšćini Jugosl. Źen. Saveza v Zagrebu.

in isto delo za dobrobit svoje rodbine. Skrbeti morajo za telesni in duševni blagor rodbinskih članov in za red v hiši. Saj je celo prav mogoče, da ima marsikatera žena višjega uradnika z razmeroma nizko plačo večje skrbi, kako dostojno nastaniti, obleči, nasiti in šolati veččlansko rodbino kakor žena malega obrtnika, rokodelca ali delavca.

Prav zato lahko delajo gospodinje vseh stanov skupno ter nastopajo v svojo skupno korist zlasti ondi, kjer bi posameznice ne imele vpliva, torej v velikih in važnih zadevah.

Čim dalje bolj se tudi pri nas čuti neobhodna potreba vseobče gospodinjske organizacije.

Predvsem spada v njen delokrog racionalizacija gospodinjskih poslov, t. j. z najmanjšimi žrtvami in s porabo najmanjših sil doseči po možnosti največji delovni uspeh.

To bi dosegle s predavanji in z nazornim prikazovanjem vsega novega, zares dobrega, kar so prinesle v gospodinjstvo tehnika in druge praktične vede in kar služi za olajšanje gospodinjstva v splošnem in pripravljanja jedi še posebej. Zelo umestne in instruktivne so tudi razstave, ki kažejo pot, kako priti s čim manjšimi žrtvami in gmotnimi naporji do praktične gospodinjske izvežbanosti, in predočujejo vrsto novih pridobitev na gospodarskem in gospodinjskem polju.

Najaktualnejše pa je seveda vprašanje draginje, oderuštva ter higijene živil.

Nujno potrebno je, da dobe gospodinje vpliv na nadzorstvo in kaznovanje ponarejevalcev živil ter na nadzorstvo prodaje podeželskih pridelkov po trgih, prodajalnah in branjarijah. Skratka, tržno nadzorstvo je delokrog žen, ki naj imajo poleg praktične izkušnosti kajpada tudi potrebno strokovno naobrazbo.

Dalje je naloga gospodinjske organizacije:

1. Skrb za uvedbo obveznih večernih strokovnih nadaljevalnih šol za hišne pomočnice, kakor jih imajo obrtne vajenke.
2. Sodelovanje in soodločanje v obrtnih sodiščih,
3. Skrb za uvedbo obveznega gospodinjskega pouka na nižjih, srednjih in višjih ženskih šolah.
4. Sodelovanje pri akcijah za zgradbo stanovanjskih hiš, ki so potrebne za ohranitev in utrditev družine.
5. Vpliv na gradbeni red v posameznih občinah. Gospodarji čestokrat grade stanovanja s krasnimi sobami, a vse premajhno kuhinjo. Pa vendar prav tu preživlja gospodinja z deco nad ¼ dnevnega časa... Poselskih sob v mnogih primerih sploh ni, ali so pretirano tesne, mračne, brez zraka in solnca.
6. Znižali naj bi se davki na živila, ki so narodu glavna in neobhodno potrebna.
7. Gospodinje naj bi uvedle propagando za kupovanje domačih, jugoslovenskih izdelkov po geslu: Svoji k svojim!
8. Poizkusno javno kuhanje raznih novih jedi bi posebno dvignilo porabo vitaminov bogate zelenjave in sadja ter bi ugodno vplivalo na raznovrstnost jedilnih listov.

Podeželskim gospodinjam, ki jim je organizacija prav tako potrebna kakor mestnim, naj bi bila po prizadevanju in na pobudo mestnih gospodinjskih organizacij v pomoč od občine nameščena diplomirana in izkušena občinska sestra. Morala bi biti kmetskim gospodinjam poleg učiteljice nositeljica kulture in civilizacije, posredovalka med mestom in deželo, pa tudi svetlovalka pri vzgoji in negi dece, pri delu v gospodinjstvu, pri izbiri poklicev ženske mladine itd. Seveda bi morala biti taka sestra tesno in v ljubezni združena z življenjem in čuvstvom ljudstva, med katerim

živi. Ker le tako bi mogla uspešno vršiti svojo vzvišeno in človekoljubno delo. Hkratu bi bil to nov poklic za naše ženstvo.

V mestih in na deželi bi gospodinjske organizacije morale izkušati doseči: Zaščito matere in žene, kjer je to potrebno. Žena in njena deca naj se n. pr. zaščitijo pred možem pijancem, zapravljalcem in razuzdancem. Organizacija gospodinj bi lahko in morda tudi z uspehom nastopala proti družabnemu redu, ki dopušča, da ima alkoholik in npravstveno pokvarjeni slabič oblast nad dobro in sposobno ženo, da jo pretepa in izpreminja njej in otrokom dom v pekel. V gostilnah zapravlja denar v družbi tuih žensk, domov pa se vrača zlovohljen in — praznih rok. Ali pa se nekega dne sploh ne vrne in pušča ženo in svoj zarod v bedi in pomanjkanju. A človeška družba vidi vse to in se — ne gane.

Ali ni tu ogromno dela za naše gospodinje, ki naj bi se zvezale od prve do zadnje, da dosežejo tudi v pravnem položaju reformo družabnega reda in s tem izboljšanje svojega in svojih otrok položaja?!

Organiziranje gospodinj bi bila lahka stvar. Treba samo, da se zbere nekaj razboritih žen, ki bi navdušile še druge za skupno delo v korist vseh.

Kakor sem že omenila, naj bi bila organizacija strokovna in nepolitična, temelječa na gospodarski in socialni osnovi. Svoje delovanje naj bi raztezala na mesto, trg, občino, morda tudi na vso banovino. Pravila so lahko za vse enaka, in naj bi se kvečjemu v podrobnostih prilagodila lokalnim potrebam. Posamezne organizacije naj bi bile včlanjene v Jugoslovenskem ženskem savezu, kjer bi našle podpore in zaslombe vse dotlej, dokler se ne ustanovi Zveza jugoslov. gospodinjskih organizacij, kakršno n. pr. pripravlja Čehoslovaška, ki naj bi nam bila v vsakem oziru učiteljica in vzornica.

Da bodo gospodinje rade pristopale k organizaciji, bi moral odbor skrbeti, da nudi svojim članicam ugodnosti, ki jih izven društva niso deležne. Na Dunaju n. pr. obstoja že mnogo let Državna organizacija avstr. gospodinj (Reichsorganisation der Hausfrauen Oesterreichs), kratko imenovana Rohö. Ta preskrbuje potom velikega podjetja svoje članice s kurivom, ki ga dobivajo na drobno po isti ceni kakor drugi odjemalci na debelo. — Dalje ima Rohö dogovor z raznimi dunajskimi tvrdkami, ki dajejo vsem članicam popust. — Tudi je vsaka članica s tem, da plačuje malenkostno povišano članarino, že zavarovana: v primeru bolezni ali nezgode ji zavarovalnica izplača bolezensko ali nezgodno podporo. Razen tega ima organizacija tudi svoj pogrebni sklad. Za vsako umrlo organizirano gospodinjino prispevajo vse ostale po mal znesek; skupna vsota se izplača svojem pokojnici. — Članice, ki potrebujejo za svoje podnajemnike posteljno perilo, ga dobe za malo odškodnino pri organizaciji Rohö. Vračajo umazano perilo, a prejemajo zopet čisto. — Tudi izposoja Rohö — zopet proti mali odškodnini in za določene ure — razne drage gospodinjske stroje, n. pr. sesalnice za prah s postrežbo ali brez postrežbe. Naročilo se izvrši telefonično. — V raznih letovišjih pri Dunaju imajo članice pred sezono in po njej precejšen popust. Za članarino letnih 5 šilingov = 40 Din dobivajo tudi društveni mesečnik „Die Hausfrau“. — V Rohö je končno še brezplačna pravna posvetovalnica in posredovalnica za službe. Naštevam to, ker menim, da bi tudi Jugoslovenke lahko delale po teh in še drugih, že praktično preizkušenih vzorcih in vzorih. Treba samo, da usmerimo tako delo na naše krajevne potrebe.

Ponovno toplo priporočam:

Gospodinje, organizirajte se, da boste z uspehom varovale svoje interese! Dela je več ko preveč!

Združene v organizaciji delajte na to, da se ustanovi pri banskih upravah, in sicer pri oddelku za trgovino, industrijo in obrt, poseben urad za strokovno gospodinjsko šolstvo, ki naj obsega:

1. Dvoletni teoretsko-praktični tečaj za strokovno naobrazbo gospodinj, ki so imele pred vstopom že najmanj petletno gospodinjsko prakso. Ti tečaji naj bi se zaključevali z mojstrskim izpitom.

2. Strokovne nadaljevalne šole za gospodinjske pomočnice.

Diplomirane gospodinje mojstrice bi sprejemale v dvoletno učno dobo vajenke, ki so delale najmanj že dve leti v kakem gospodinjstvu. Med svojo učno dobo naj bi posečale gospodinjske vajenke — kakor obrtni vajenci — še gospodinjsko nadaljevalno šolo z učnim načrtom, ki naj obsega tvarino, potrebno gospodinjskim pomočnicam. Po preteku dveh let bi napravile vajenke izpit pred posebno izpraševalno komisijo, ki naj obstoja iz odbora strokovno nadaljevalnih šol za gospodinjske pomočnice. Ta odbor pa naj bi tvorili: diplomirane zastopnice gospodinjskih organizacij, urad za strokovno gospodinjsko šolstvo, zastopnice kvalificiranih gospodinjskih pomočnic in zastopniki vseh onih faktorjev, ki bi prispevali k rednemu vzdrževanju teh šol. Na ta način bi dobile gospodinje izprašane, polnovredne in zato tudi polnopravne gospodinjske pomočnice. Pomagano bi bilo gospodinjam, še bolj pa njihovim pomočnicam.

Saj v splošnem moram naglasiti, da začetnice vse premalo cenijo trud, ki ga ima gospodinja ž njimi. Precej dolgo pač traja, preden dopoveš in na praktičnih primerih pokažeš, kako treba opravljati vsako posamezno hišno delo: kaj in kako kuhati, kako pospravljati, likati tla, kako prati in gladiti perilo, nositi na mizo in pospravljati ž nje. Ako dekleta ne pustiš k štedilniku, se ničesar ne nauči: ako kuha sama — neizučena — ti napravi mnogo škode. Zato smo gospodinje prišle že davno do zaključka, da zahteva tudi poklic gospodinjske pomočnice sistematičnega šolanja. A da dobimo šole za gospodinje-mojstrice in za gospodinje pomočnice, za to naj se zavzemajo poleg nas tudi še pomočnice same.

Gospodinjskim pomočnicam priporočam, naj se tudi organizirajo izven strank v strokovne organizacije, sloneče takisto na gospodarski in socialni podlagi. Potem si bodo lahko ustanovile tudi še svoje poselske šole in tečaje, si gradile domove, počitniške kolonije in zavetišča, kakor so jih ustvarile gospodinjske pomočnice po drugih državah.

Obisk na državni šolski polikliniki v Ljubljani.

Anka Nikoličeva.

Torej tukaj. Na srečo je napis nad širokimi vrati v ograji zadosti viden, kajti drugače res ne vem, ali bi uganila, da je skromna prtilična stavbica dom institucije, ki vrši tako važno zdravstveno-socialno in znanstveno delo, ki preiskuje, nadzoruje, čuva in leči zdravstveno stanje približno 10.000 učencev, spadajočih v zavodov delokrog. Skromno bivališče zares ta Deckerjeva baraka, ki gostači na vrtu državnega učiteljsišča na Resljevi cesti.

Vstopim, in prvi neugodni vtis se mahoma izgubi. Sprejemnica, ob enem čakalnica je topla, prijazna, vse je belo prepleskano, skrajno snažno. Ob stenah je par klopi, vse polno mladine stoji naokoli in čaka, da pride na vrsto. Pred vhodom v prostore uraduje zaščitna sestra v beli čepici. Njena „pisarna“ sestoji iz mize, omare in stola, in vendar, kako vzorno-točno posluje, kakor

sem se pozneje prepričala. Moj obisk je najavljen in trenotek na to stopim v ozek kabinet, kjer me sprejme ljubezniva voditeljica šolske poliklinike, gospa dr. Kristan-Lunačkova, mlada zdravnica, ki bistro gleda preko učenih očal in z vnemo tolmači pomen in ustroj svojega zavoda ter me seznanj z vodjo antropološkega oddelka poliklinike, gospodom dr. Škerljem. Ker mi uhajajo pogledi preko napol odprtih vrat, mimo katerih hodijo učenci, prihajajo zaščitne sestre in zdravniki, mi pojasni gospa doktorica: „Gospod dr. Škerlj ni zdravnik, temveč dela znanstveno, je biolog, antropolog. Njegov oddelek si boste lahko ogledali pozneje. Gospoda tam zunaj sta naša dva stalna zdravnika, gospoda dr. Ciber in dr. Basin, ki vodi okulističen (očesni) oddelék. Stalno je pri nas nameščenih še pet zaščitnih sester. Razen tega deluje na našem zavodu po potrebi več drugih specializistov. Plačuje jih zavod sam. Manjše operacije tudi izvršimo na zavodu, samo težke, za katere nimamo priprav, oddamo v bolnico.“ In zopet potoži gospa zdravnica: „Ah, da bi imeli le kaj več prostora!“

„Koliko otrok pa zdravite v vašem zavodu, gospa doktorica?“

„V naš delokrog spadajo vse ljubljanske srednje šole, tedaj gimnazije, realne gimnazije, učiteljske, srednja tehnična in obrtna šola, vse meščanske šole, ter osnovne in meščanske okoliške šole, to je Hrušica, Moste, Vič in meščanska šola v Šiški; vsega skupaj nekako 10.000 otrok.““

„Za ljubljanske ljudske šole se pa nič ne pobrigate?“

„Te ne spadajo k nam. Te šole nadzorujejo mestni šolski zdravniki. Naš zavod pa je državna ustanova. Vse stroške nosi država.““

„Kako pa se vrši zdravstveno nadzorovanje otrok? Ali pridejo kar sami, če so bolni?“

„Seveda, lahko pridejo kar sami ali s starši. To se zgodi navadno popoldan, ko ni šole. Takrat imamo tudi največji obisk. V času šolskega pouka, to je običajno dopoldan, pa morajo prinesiti tozadevno sporočilo razrednika, za kar imamo na šolah posebne formularje. V to sporočilo točno zabeležimo, od kdaj do kdaj je bil dijak pri nas, da tako preprečimo zlorabo našega zavoda,““ se nasmehne zdravnica, in jaz takoj pomislim na nepreparirano matematiko. „Zelo pa stremimo za tem,“ nadaljuje gospa, „da začnemo zdraviti otroke, preden je bolezen v takem stadiju, da bi pripeljala bolnika sama k nam. Zato vodimo o vseh v naše področje spadajočih učencih, o zdravih in o bolnih, kartoteko, kjer je vsak otrok zdravstveno popisan.“

Sestavimo jo na podlagi socialno-zdravstvenih izkazov, ki nam jih preskrbijo šole, izpolnjujemo jih po ugotovitah, ki jih najdemo pri šolskih pregledih učeče se mladine. Take obiske po šolah delava dr. Ciber in jaz, prvi pregleduje dečke, deklice pa jaz. Merijo in tehtajo otroke naše zaščitne sestre. Ti pregledi se redno izvršujejo v 1., 4., in zadnjem (7. ali 8.) letu pouka. Otroke, pri katerih konstatiram katerokoli bolezen ali hibo, ali tudi nagnjenje, dispozicijo za bolezen, vzamemo v našo oskrbo. Stopimo v stik s starši, opozorimo jih, damo jim nasvete, nudimo v našem ambulatoriju zdravniško pomoč, dajemo brezplačna zdravila, popravljamo in lečimo bolno zobovje, obsevamo s kremenovo lučjo, itd. itd. Želeli bi imeti tudi svoj lastni ortopedični zavod, prostore za solnčenje, za telovadbo — ah, toliko lepega in koristnega bi lahko storili, samo če bi imeli prostor.“

„In tuberkulozni učenci?“

„Storimo pač, kar moremo. Vplivamo na bolnika in okolico, da higijensko pravilno živi, da pošiljamo zaščitno sestro tudi na domove, da se pobrigajo za snago, dajemo zdravila. V Rakitni imamo ferijalno kolonijo, v kateri smo imeli letos 85 učencev. Tu sem sprejmemo samo lažje slučaje. Vse to je brez-

plačno, samo nekateri so plačali malenkosten prispevek. Imamo načrt, da bi preuredili v Medvodah stari Sokolski dom v stalno okrevališče, kamor bi lahko vse leto pošiljali bolehne otroke.“

„Za boljšo prehrano otrok seveda ne morete ničesar storiti?“

„Pač, nekaj že. Imamo ponekod naše mlečne kuhinje, ki izdajajo ob dopsoldanski pavzi učencem po $\frac{1}{2}$ l toplega mleka.““

„Tudi brezplačno?“

„Prav revni in potrebni dobe tudi mleko brezplačno. Večina pa rada plačuje po 75 par za južino. Saj s tem povrne samo efektivni strošek za suorovo mleko. V zadnjem času pa nam je dala tvrdka dr. Wander v Zagrebu na razpolago brezplačno gotove količine Ovomaltina, ki ga mešamo otrokom v mleko, kar je zelo redilno.““

„Ali imate te mlečne kuhinje povsodi?“

„V poštev pridejo predvsem šole za majhno dečo, tedaj osnovne. Zato izdajamo mleko tukaj v zavodu za otroke na vadnici, za otroke v Šiški kuha mleko otroško zavetišče, v Mostah se kuha na šoli.““

„Ali vpliva šolska poliklinika lahko tudi na snago učencev?“

„Seveda, posredno in neposredno. Posredno z navodili, predavanji, ki jih imajo naše zaščitne sestre po gospodinjstkih tečajih, obrtnih šolah, s propagando. Neposredno pa z našim kopališčem,““ in gospa me odvede skozi čakalnico v majhen prostor, kjer so nameščene 4 prhe. Otroci dobe tukaj toplo pršno kopel in milo zastonj, kadar hočejo, samo brisačo morajo prinesiti.“

„Ali se poslužujejo teh kopeli?“

„Seveda. Pri nas se okoplje mesečno 400—800 otrok.““

„Kje pa imate poleg tega največ obrata?“

„Menda v zobnem oddelku. Tam zdravimo mesečno 200—300 zob. Seveda vse brezplačno. Samo pri plombah plačajo otroci za material po 15 dinarjev od zoba.““

„Ali se udejstvuje poliklinika še kako drugače?“

„Naše zaščitne sestre pomagajo tudi pri šolski kuhinji kraljice Marije v Prečni ulici. Tja smo delegirali našo najbolj izkušeno sestro Keceljevo. Ona nadzoruje mladino med kosilom in ji je z nasvetom in zaščito na razpolago ves popoldan, ko čakajo dijaki na vlake, ki jih odpravijo domov.““

Potem mi razkaže gospa zdravnica še ostale prostore njenega majhnega, mnogo premajhnega kraljestva. V ambulatoriju sta dva mala pacijenta, prostorček s kremenovo svetilko je trenutno prazen in tako stopim končno v antropološki oddelek k dr. Škerlju. Skoro se nasmehnem, ko se ozrem po tem specialnem znanstvenem oddelku, ki menda meri nekako poldrug meter v kvadrat. Gospod doktor je menda zapazil moje začudenje, kajti nasmehnil se je tudi on in rekel šegavo: „Klein, aber mein.“ Resnično, občudujem skromnost nekaterih naših intelektualcev in se divim njih idealnemu veselju do dela. Kajti koliko sistematike, koliko drobnega dela, koliko dragocenega znanstvenega gradiva se je nabralo v tem majhnenem prostoru v kratki dobi poldruega leta, odkar obstoja. Seveda obstoja prav za prav že tretje šolsko leto, ampak efektivno se je delalo šele nekakšno osemnajst mesecev.

„Moje delo,“ mi pojasnjuje gospod doktor, „je dvojno, praktično in teoretično. Prvo je podlaga drugemu, in oboje naj vam da po nekoliko letih podrobnega dela izsledke, ki nam bodo kazali zdravstveno sliko našega prebivalstva, dobre in kvarne vplive, dednost gotovih bolezni itd. itd.“

V trenutku me to delo silno zainteresira, in z velikim zanimanjem bi hotela najrajši preštudirati vseh 750 rodovnikov, ki jih je gospod doktor že sestavil. Za svoje delo si je izbral gospod dr. Škerlj metodo, da sestavlja rodovnike

učencev. To stori na ta način, da si povabi s posebno tiskano pozivnico za vsak popoldan po 4 matere z otroki, in sicer iz prvih razredov štirih različnih šol, to je iz vadnice, Most, Viča in Šiške. Na ta način dobi rodbine iz različnih miljejev, kar je za nadaljno raziskovanje prav zanimivo in važno. Rodovnik sestavi na ta način: Najpreje ugotovi sedanji stan rodbine, koliko živih, koliko umrlih bratov, sester, vzrok smrti, starost, slabe navade, pijačevanje, druge prestale bolezni. Potem se preiskava cepi in sledi na eni strani materini, na drugi očetovi rodbini, ter se razteza na njih brate in sestre. Nadalje pridejo na vrsto starši matere in očeta na eni in na drugi strani z vsemi brati in sestrami. Seveda, marsikaj se ne da več ugotoviti, marsikaj je morda netočno, a v obče je gospod doktor zadovoljen in skoro vedno se da zasledovati rodbinsko pokolenje do 3., 4. generacije. V rodovniku se zasleduje tudi izvor rodbine, poklici, preselitve in doselitve v mesto, izprememba miljeja itd.

Poleg rodovnikov je organiziral gospod doktor tudi sistematično merjenje in tehtanje tistih otrok, o katerih je sestavil rodovnik. V bodoče želi razširiti svoja raziskovanja tudi na jakost krvnega tlaka, in če bo mogoče na krvno sliko. Razen tega se preiskujejo učenci in učenke na vadnici redno vsakega pol leta in se zabeleži njih razvoj, tako da bomo po parletnem raziskovanju videli povprečni normalni razvoj našega otroka. Kar se je nabralo praktičnega gradiva popoldan, obdeluje gospod doktor teoretično dopoldan in v ozkem prostoru poldruga kvadratnega metra nastajajo sistematični pregledi, razprave, poljudni in znanstveni članki, ki jih priobčujejo naši listi.

„Dovolite, gospod doktor, ali se odzivajo matere vabilu v vaš oddelek? Ali imajo zanimanje za vaše delo?“

„O da, skoro vse pridejo in z veseljem mi dajejo podatke ter iščejo tudi podatkov pri sorodnikih. Saj imamo na vabilu tiskan tozadevni poziv in poduk, da nam služijo točni podatki o boleznih pri prednikih tudi v lažjo ugotovitev eventualnih dispozicij in bolezni pri njih otrocih. Pri materah sem našel v obče polno razumevanje in navadno vedo prav mnogo povedati.“

Resnično, tudi to slednje dejstvo me je veselilo. Naša žena, tudi naša priprosta, z delom preobložena žena ima vedno čas in najboljšo voljo, kadar se tiče dobrobitja njenega otroka, ima smisel za znanost, za zdravje.

Vesela sem zapuščala ta naš vzorni zavod. Videla sem v njem toliko z ljubeznijo opravljenega dela, toliko vneme, toliko veselja do dela, da želim voditeljici in njenim pomagačem, naj bi se jim čimprej uresničila upravičena želja po bolj udobnem domu. „Na suhem, peščenem, zdravem prostoru bi morala stati naša poliklinika, mnogo solnca bi morala imeti, terase za ležanje, prostore za telovadbo in gimnastične vaje na prostem. V mirnem kraju bi morala stati, kjer ni preveč prometa in mestnega trušča, a vendar v centru, da bi bila enako oddaljena od različnih šol. In v bližini bi moralo biti komodno prometno sredstvo, n. pr. tramvaj. To bi delali, da bi bilo veselje,“ mi je razlagala gospa doktorica.

„Pa vse to stane mnogo, mnogo denarja.“

„O sredstva nam da na razpolago država. Samo prostor bi nam morala preskrbeti brezplačno Ljubljana in ga gotovo tudi bo.“

Da bi se zgodilo čim prej, želimo iz vsega srca šolski polikliniki in — sebi.

Neprijeten duh iz ust, njegov vzrok in preprečenje.

Kadar pridejo pacienti k zobozdravniku, se poleg zobnih bolečin samih najpogosteje pritožujejo radi neprijetnega duha iz ust. Dočim morajo biti zdrava usta popolnoma brez duha, trpi skoro vsakdo večkrat in včasih celo pogostokrat na tem zlu. Slab duh iz ust ne povzroča sicer nikakih bolečin niti drugih subjektivnih neugodnih občutkov, pa je vendar to stanje zelo neprijetno, ker začasno napravi človeka družabno nemogočega. Saj se v mnogih slučajih sam tega niti ne zaveda, med tem ko drugi, ki pridejo z njim v dotiko, to močno občutijo. Kot uljudni ljudje tega sicer ne pokažejo in ne govorijo o tem, razven v najožjem rodbinskem krogu, vendar pa slednjič pacient to le sam tudi opazi in mu je zelo neugodno, če vidi, da je okolici nadležen.

Slab duh iz ust prihaja od nezdravega stanja zob in ustne dupline, ali pa je posledica bolezni kakega bolj oddaljenega bolnega organa. Povzročajo ga lahko tudi nekatera hranila, začimbe in dražljiva okrepčila, ki več ali manj časa po zavžitju kvarijo izdihani zrak.

S popolno gotovostjo se lahko trdi, da izvira več kot 90% vseh slučajev slabega duha iz ust od predolgega zastanka hrane okrog zob, ki se potom bakterij razkrajja. Predvsem proizvajajo ostanki ogljikovih hidratov različne močnodišee spojine maščobnih kislin, iz ostankov beljakovine pa nastajajo neprijetno dišeče amonijakove spojine, močvirni plin in žvepleni vodik. Ostanki hrane se držijo v brazdah na površini zob in v medzobnih prostorih, najlažje pa v duplinah nagnitih zob in na raskavi površini zobnega kamna. Če je slučajno odprta kaka korenika s segnitim živcem, povzroča to v zvezi z razkrajajočo se hrano, ki se v taki duplini posebno lahko nabira, izredno močen in neprijeten duh iz ust.

Tudi pod nezglajenimi, preko zob stoječimi plombami in ravno tako pod prevelikimi kronami, ki se tesno ne oprijemajo zobnega vratu, se nabirajo in gnijejo odpadki hrane in dajejo trajno zelo slab duh. Vsled razpadanja in gnitja hrane se vname tudi prosti rob dlesna, ki sčasoma izgubi svežo rožnato barvo, oteče in odstopi od zob. Tako dlesno je silno občutljivo in krvavi že na rahel pritisk, zlasti pri uporabi zobne ščetke, in pogosto začenja gniti. Gnoj, ki se izceja iz ognjenega dlesna, pomešan z ostanki razkrojene hrane, ki se okrog takih zob posebno rada nabira in hitro skisa, povzroča istotako prav neprijeten duh iz ust.

Posebno pozornost je obračati večjim mostičkom in protezam iz kavčuka ali zlata, ker se pod njimi nabirajo velike množine hrane in povzročajo slab duh, če se stalno in temeljito ne čistijo.

Pri kroničnem vnetju nosne sluznice, čelne dupline in pri drugih nosnih boleznih pogostokrat izdihani zrak neprijetno diši, ne da bi bila usta

sama ali zobje v bolnem stanju. Pogrešno pa je mnenje, da more prihajati slab duh iz ust neposredno iz bolnega želodca ali črev, ker požiralnik ne propušča plinov iz želodca razen v primerih spuhavanja ali bruhanja, kar pa kvečjemu le mimogrede daje slab duh iz ust. Trajnega slabega duha nikakor ni pripisovati obolenju želodca, ampak je vedno iskati ta vzrok drugje, in sicer največkrat v gnitju zob ali dlesna.

Od pljučnih bolezni dajo slab duh samo težka obolenja, ki so v zvezi z razpadanjem in gnitjem pljuč. Pri sladkorni bolezni opažamo tipičen duh iz ust, ki spominja na gnitje jabolk ali na sveži mošt. Skrobut in druge krvne bolezni, katere spremljajo določeni simptomi v ustih, tako s krvnimi podplutbami in gnojenji, povzročajo vsled tega navadno tudi slab duh iz ust. Med dobroznanimi znaki vidne bledice kaže gotova vrsta bledičnosti pri mladih deklicah poseben značilen duh izdihanega zraka. Pri kroničnem zaprtju in vseh vročinskih boleznih se opaža slab duh iz ust vsled prenehanja normalnih samočistilnih funkcij ustne sluznice in pa slinavk.

Pogosto se opaža slab duh iz ust kot posledica zauživanja močno dišečih hranil in začimb, tako čebule, česna, nekaterih vrst sira, rib itd. Od različnih okreplil prepoji alkohol v obliki žganja ali vina izdihani zrak in se dajo alkoholne pijače po svojem posebnem duhu dolgo časa po zaužitju spoznati iz izdihanega zraka. Poleg slabega duha vsled gnitja zastankov hrane v ustih je najsplošnejši vzrok slabega duha uporaba tobaka. Iz nečistih ust, ki jih navadno najdemo pri ljudeh, ki tobak žvečijo, prihaja stalno gniloben duh, pa tudi po kajenju je izdihani zrak neprijetnega duha.

Za vsakega, ki se zaveda, da trpi na slabem duhu iz ust, je neodpušljivo, če se ne potruži, da bi ga odstranil. Ker je slab duh iz ust samo zunanji znak ustnih in zobnih bolezni ali pa splošnih obolenj, je naravno, da je najprej treba ugotoviti njegov pravi vzrok, predno se lahko z uspehom lotimo odstranitve tega dela. Zobovje si je treba v gotovih presledkih dati preiskati in popraviti. Profilaktična nega ust, stalna uporaba ščetke in zobne paste bo v največ slučajih preprečila slab duh iz ust. Če je bolnik iz kateregakoli vzroka nesposoben, da si sam ne more očistiti zob in ust, mora to storiti druga oseba. Plošče iz kavčuka in mostičke je treba vsak dan temeljito očistiti z zobno ščetko in zobno pasto. Pri obolenju dlesna in sluznice je potrebna zdravniška pomoč, da se preprečijo težja obolenja, ki imajo za posledico popolno propast zobovja. Rane in gnojenja je treba pogosto izpirati z antiseptičnimi raztopinami. Če izvira slab duh iz ust iz kake splošne bolezni, bo zdravnik nasvetoval primerno sredstvo, da se odstrani. Razen omenjene splošne higijenične nege in posebnega zdravljenja je treba dovolj spanja, svežega zraka, pogostega kopanja in pravilno izbrane hrane, da se dosežejo povoljni uspehi.

Prosto po: „The Dental Cosmos“ H. Prinz: Offensive Breath its causes and Its Prevention. — Zobozdravnik dr. Josip Tavčar.

„Ženski svet“ je posvetil dvanajsto številko osmega letnika — možu. Presenetljivo in pogumno, a koncem koncev logično, ker je mož, oziroma moški tudi del ženskega sveta.

Dve sliki nam prikazuje zvezek. Idealnega moža in moža, kakršen je danes. Ideali se v bistvu tudi v stoletjih malo izpreminjajo. Če smemo po neizpremenljivosti soditi posrečenost, moramo priznati, da je prva slika dobra. Druga, ki bi morala biti verna podobnost, je manj posrečena, ker preveč povdarja nekatere znake sodobnega moža.

Zato se nam godi krivica, kajti nismo samo taki, in kadar smo, ni to samo naš greh. Vsak pojav ima svoje vzroke.

Enega poglavitnih prizna Marica Bartolova. Njen članek naj bi vse matere stokrat prečitale. Pa tudi vsi intelektualci, kajti trditev avtorice bi po svojih opazovanjih še spremenil in rekel, da je ravno pri njih sorazmerno več družinskih grozot kakor na kmetih.

Kmet in delavec se v svojem zdravem instinktu navadno zavedata, da je zakonska zveza pogodba, ki zahteva od obeh drugov enakovredne datjave. Niso morda niti izgovorjene niti možne velike datjave, toda pošten namen izpolnjevanja se navadno očituje že v tem, da išče vsak sebi enakega in primernegega partnerja. Zato so ti zakoni dostikrat prav srečni. Delavci tudi radi pomagajo ženam pri težjem gospodinjskem delu, dočim misli naš intelektualec vobče še zmirom, da ga ročno delo onečašča. Pri današnji inteligenci in polinteligenci največkrat že v začetku manjka te poštene volje. Vsak ima kopico želja in zahtev, toda redkokdo premisli, kaj hoče in more sam dati kot ekvivalent. Kdor sklene pogodbo, ki je ne misli ali niti ne more izpolniti, je seveda slepar. Če je nazadnje sam osleparjen, ali ni tudi sam kriv?

Za take slučaje krivdo zvrčati enostransko na moški ali ženski spol, kakor se je to ogabno delalo v anketi nekega našega dnevnika, je skrajno krivično. Spol nima tu nič opraviti. Gre za moralno defektne ljudi obojega spola in preiskovati je treba le, če more pravilna vzgoja značaje ljudi kaj izboljšati ali vsaj poštene obvarovati pred sleparji.

Enako krivično in skrajno škodljivo je medsebojno očitiranje napak, ki so splošno človeške ali le posledice historičnega razvoja, ne pa tipične lastnosti enega ali drugega spola. Po tej poti ne pridemo nikamor in si ustvarjamo predsodke, ki nam zastirajo oči.

Mož pijanec, egoist, strahopetnež, lenuh, brezbriznik, lažnik, trmoglavec, nestrpnež in surovež ima te lastnosti, ker je slab človek, ne ker je moški. Cesto jih ima tudi ženska in je seveda slaba žena, ker je slab človek.

To mora brez posebnega dokazovanja vsakdo spoznati in priznati, če hoče najti pravo razmerje do drugega spola.

Preveč nejasnosti se pojavlja tudi pri presoji vlog, ki jih je vsilil spoloma historični razvoj. N. pr. naše stališče na poklicnem poprišču. Žal tu ni mogoče obširneje govoriti o stvari z gospodarskega in socialnega vidika, temveč je treba le kratko omeniti, da žensko osvojevanje poklicnega poprišča samo na sebi ni ne ženskam ne človeštvu v korist in je ravnotako prehodni pojav, kakor je bilo v zgodnji industrijski dobi 16 urno delo osemletnih otrok. Osvojevanje poklicev, ki se je začelo pod devizo emancipacije, je imelo pretežno gospodarske vzroke in je bilo tako nujno, da ga ni mogel nihče zavreti.

Da si danes o pravem pomenu sedanjega poklicnega udejstvovanja žene poleg moža nismo na jasnem, izpričujejo dan na dan razni članki, ki dokazujejo njene enake zmožnosti itd. Da je ženska vobče sposobna izvrševati vse poklicno delo moških, o tem mora biti po dosedanjih izkušnjah in dokazih vsak resen človek prepričan. Ravnotako, da je bilo njeno poklicno delo včeraj in danes neizogibno in ostane neizogibno tudi še jutri. Toda v bližnji bodočnosti ne bo več, kajti kdor ima kaj vpogleda v ustroj gospodarstva, ve, da problem produkcije danes ne obstoja več. Vsega je v izobilju in polovica ljudi na svetu bi lahko živela brez osebne produktivnega dela. Nikakor ni utopija, če si zamislimo čas, ko bo zadostovalo dve uri dela na dan, da bo človek preskrbljen z vsemi stvarnimi dobrinami. Obstoja pa problem razdelitve dobrin, toda to je bolj socialna kakor pa gospodarska zahteva našega časa. Obstoja tudi problem regulacije potrošnje, kar je zopet pretežno kulturna zadeva.

Če torej v doglednem času ne bo treba nikomur veliko delati, zakaj naj bi pri produkciji delale ravno ženske, ki drugje lahko človeštvu več koristijo in jim razvoj čimdalje jasneje določa nalogo regulacije potrošnje. Če se moški z zastarelim izgovorom tolikrat upirajo ženskemu poklicnemu udejstvovanju, so sicer njihovi argumenti piškavi, instinktivno pa zadenejo pravo. Ravnotako kakor so zadele ženske, ko so se z napačno devizo polastile poklicev, kar je bilo sicer neobhodno potrebno, a ne bo splošno potrebno več, ko bodo rešeni socialni problemi, ki nas tarejo in radi katerih mi enako trpimo kakor ženske.

Razveseljivo je, da Angela Vodetova v svojem članku „Nekdaj in danes“ vprašanje pravilno pojmuje in tolmači. Skoda, da ni članek izčrpnější in morda radi tega ne bo deležen one pozornosti kakor naslednji, ki vsebuje toliko obtožb.

A obtožba — in naj navaja še tako resnična dejstva — ne sme nadomeščati sodbe, ki mora temeljiti na pojasnitvi vseh okoliščin in motivov.

Treba je torej razumeti vlogo, ki je vsakomur odmerjena, in pokoriti se zahtevam dobe, v kateri živimo. Reševanje privilegijev je sicer iz obče človeške narave razumljivo, ni pa uspešno. Zato je krivično, očitati moškimi, da je njih tipična lastnost gospodovanje nad drugim spolom. Gotovo, dolgo dobo smo vam gospodovali in brez števila nas je, ki še zmerom ponavljamo po starem: jaz sem tvoj gospod. Toda ponavljamo, ker ne razumemo novega časa, a ne ker smo moški.

Danes ne sme in ne more biti več človek človeku gospod. Nihče naj ne ukazuje osebno, ne v poklicu ne v zakonu, ker ukazujejo nam v resnici vsem le naloge, ki jih moramo izvršiti. Kdor ukazuje iz dopadajenja nad osebnim gospostvom in ukazovanjem, je slab gospodar in slab zakonski drug, pa naj bode kateregakoli spola hoče.

Ko se bode to mišljenje splošno uveljavilo, in uveljaviti se mora, bode izginilo polovico nasprotstva, ki ovira sožitje in sodelovanje obeh spolov. Takrat ne bo nihče nasprotoval ženskemu poklicnemu udejstvovanju, če si bode posameznica radi razmer ali posebnega nagnjenja zaželela poklica, in vsi bodemo pravično priznavali za enako delo enako plačo, kar nas večina že sedaj že zeli.

Druga zadeva je dvojna morala. Da eksistira in da se je poslužujemo, je res. Bo pa v tem pogledu sčasoma gotovo boljše.

Da bi bila dvojna morala ravno vzrok našega medsebojnega nerazumevanja in nespoštovanja, moramo moški zanikati. Ne razumemo vas, ker nas nihče k temu ne navaja, in ne spoštujemo vas, ker smo vobče slabo vzgojeni. Vračam se k članku Marice Bartolove in omenim okolnost, ki je tolikokrat odločilna za naše stališče do vas in za naše zmedene pojme o vas.

Po pubertetni dobi se zavemo, da ženska ni le enako vredna, ampak je celo več vredna od nas. Takrat bi se dale pri nas napake prejšnje vzgoje še z malenkostnim trudom popraviti, če bi matere znale vplivati na nas. A nerodne matere navadno poderejo še to, kar hoče narava sama popraviti. Pretiravajo enostransko nevarnost, v kateri se nahajamo. V strahu, da se ne pokvarimo, nam cenzurirajo knjige, prestrezajo naša pisma in špijonirajo za nami. Toda mi takrat ne rabimo cenzorja in špijona. Rabimo zaupnika, kateremu bi mogli izpovedati svoje misli, potožiti svoje gorje, ki je sicer lahko namišljeno ali zato nič manj bridko, in vodnika, da nam pokaže pot, ki jo takrat tako nejasno vidimo. Mati s svojo napačno vzgojno metodo seveda ne doseže drugega, kakor da jo začnemo sovražiti. Izjeme so redke.

Marsikdo se bode spodtikal nad temi besedami, toda zakaj bi v dvajsetem stoletju ne prenesli resnice!

Veliko je že, če postanemo pozneje proti materam prizanesljivo uljudni in jim puščamo iluzijo, da nas poznajo, čeprav nismo navadno nikomur tako tuji kakor lastni materi, če ni znala postati več kakor naša postrežnica. Nadležne so nam, ker se nas oklepajo s sebično ljubeznijo, in za vse njih suženjsko poniževanje jim nismo prav nič hvaležni. Ne verujte pesnikom, ki besedičijo o naši ljubezni do matere! Vse je večinoma laž, rojena iz slabe vesti ali iz hrepenenja po materi, kakoršne nismo nikoli imeli.

Da so prva leta po puberteti za nas težavnejša kakor za dekleta, dokazujejo številni samomori radi „petošolske“ ljubezni. Ženske, ki so takrat predmet našega oboževanja, so navadno naših let ali celo starejše. A tudi če so mlajše, je njihov praktični razum že zrelejši od našega. Mi čutimo v sebi sile, da bi vrgli zemljo iz tečajev, smo v svojih sanjah Aleksandri,

Cezarji in Napoleoni, eskomptiramo bodočnost, a ženske gledajo trezno sedanjost. Zato doživimo takrat toliko razočaranj in sklepamo: ženske ne poznajo idealov, sebične so, kolikor jih je.

Te izkušnje in vtisi v rodni družini so največ krivi, da začnemo ženski spol omalovaževati, in podoba nastane, da iščemo pri njem samo naslade. Toda to je samo podoba. V resnici nas je silno malo, ki bi se zadovoljili samo s fizičnimi nasladami, in vsakdo izmed nas se šteje srečnega, če najde več.

Torej ne toliko naša nprav ampak vzgoja in razmere so največ krive, da vas ne najdemo, ker vas ne znamo poiskati, in da vas tolikrat ne znamo ceniti, če smo vas našli. Ampak bodimo pravični, natanko isto velja za vas! In ker oboji največkrat nismo imeli vzgleda v rodni družini, nimamo cilja v svoji. Duševno močnejši si ga vstvarjamo in ga skušamo po svojih silah doseči. Mnogim se to posreči in slučajni niso tako redki, kakor se navadno misli. Večkrat pa seveda kritični razum ne zadostuje za spoznavanje pravega cilja in značaj je preslab in preslaboten, da bi premagal ovire in utrl pot. Se česče seveda manjka razuma in značaja sploh ni potem je naravno veliko ljudi nesrečnih.

Vendar se zdi nam moškimi absolutno zgrešeno, iz tega silno žalostnega dejstva izkonstruirati tragiko spolov in trditi, da je ljubezensko razmerje med obema spoloma v svojem jedru tragično. Če je tragično, je to tragika nepopolnega človeštva. Za zrele ljudi je pa ljubezensko razmerje med obema spoloma zmerom višek življenja.

Kar je res tipičnih razlik med obema spoloma, niso take, da bi nas morale razdvajati, in radi različnega načina mišljenja ni treba, da bi bili drug drugemu nerazrešljiva uganika. Pri vseh spremembah bo vendarle vedno materinstvo vaše in očetovstvo naše. In pri teh nalogah se moramo zopet srečati in sporazumeti, čeprav smo si danes odtujeni. Kaj lahko drug od drugega pričakujemo in dosežemo, je že povedal Masaryk. Treba je le, da njegov nauk in vzgled vpoštevamo.

Gotovo bi si mi želeli nam posvečeno številko nekoliko drugačno. Vendar smo moški, ki nismo preveč domišljivi, uredništvu zanj prav hvaležni. Nismo razvajeni, naše „vprašanje“ se premalo obravnava in priznamo radi, da nam ne škodi, če smo se pogledali v zrcalo. Tudi če zrcalo ni dobro ali če obraz ni prav lep.

Seveda nas je še veliko, ki domišljavo in vzvišeno odklanjamo pouk in debato. S temi je pač križ. Ampak tudi Mojzes si ni vedel pomagati in je moral voditi ljudstvo po puščavi, dokler ni vsa starina izumrla.

* * *

Pripomba uredništva: Avtor tega članka je strokovnjak v gospodarskih vprašanjih. Priobčujemo njegov članek kot odziv moške strani na našo zadnjo številko, čeprav se uredništvo — in najbrže tudi večina čitateljic — ne stinja z vsemi njegovimi trditvami.

Izvestja

Po ženskem svetu.

Iz poselskega zakona v Avstriji. Novi zakon o hišnih pomočnicah določa, da mora imeti uslužbenka v tednu 1 krat popoldne 4 ure proste. Takrat sme iti tudi iz hiše, a le če o tem prej obvesti gospodinjjo. Po zakonu ima služkinja vsak dan 2 do 3 ure odmora; kadar je pa popoldne prosta, se ji odmor skrajša na 1 uro. Prosta je tudi vsako drugo nedeljo, in sicer od 3. ure dalje. Zunaj sme ostati do 11. ure ponoči. Če bi hotela oditi iz hiše dalj kot za 8 ur, se mora o tem sporazumeti z gospodinjjo. Ako je pa imela pomočnica 8 urno prostost dve zaporedni nedelji, ji 2 tedna ne priteče prosto popoldne v delavnik.

Šola za gospodinjjske pomočnice. O potrebi vajeniške šole, ki naj bi bila obvezna za vse začetrice in naj bi jo posečale vsak teden po nekaj ur, smo že slišale. Po deželi se vrši vedno več gospodinjjskih tečajev, po mestih se pa vrše gospodinjjske šole v internatu. Zelo dobro bi bilo, ko bi se tudi šest- ali osemtenedenski tečajji za pomočnice vršili v internatu, kjer bi bil pouk iz vseh panog gospodinjstva: pospravljanje sob in ličenje parketov, pranje, šivanje in likanje perila, čiščenje madežev in obleke; vaja v uporabi različnih strojev, ki se rabijo v gospodinjstvu. Poleg kuhanja, serviranja, gospodinjstva in živiloznanstva bi bil tudi pouk o higijeni in lepem vedenju do vsakogar, zakaj vljudnost, pripravljenost k delu in prilagojenost vsakim razmeram naredi življenje bolj lahko in strpno. Priučiti se je discipline, ki je potrebna vsakomu, če je primoran živeti skupno z drugimi enakovrstnimi, ali pa tudi če hoče pozneje sodelovati pri kaki organizaciji. Pri teh tečajjih bi se dal omejiti ali odpraviti tudi takozvani suženjski duh, ki se vzgaja najbolj tam, kjer se vedno ukazuje in delo nadzoruje z vso strogostjo, ter se pokaže tam, kjer strogosti ni. Kakor hitro gospodinja tako vzgojeni pomočnici privoščijo prijazno besedo in pogled, že dekle pozabi na dolžnost in postane površna. Kakor bi ji bila s prijazno besedo že malomarnost dovoljena. Seveda bi morale take tečaje voditi le strokovne učiteljice in vzgojiteljice. Dal Bog, da bi se taki tečajji mogli vršiti v lastnem domu, ki pa bi moral biti še enkrat večji, kakor je zdaj projektiran, da bi mogel služiti vsem namenom. Pouk pa, ki bi ga vo-

dile gospodinjje-mojstrice za posamezne učenke, bi se pa pri nas najbrže ne obnesel, ker bi bil tako obširen pouk prenaporen in bi se skoro ne izplačal za eno samo osebo, ko bi tudi brezplačno delala.

Karičeva.

Nov ženski poklic. Mdr. J. Kralj je v časopisu „Praktický lékař“ objavil sledeči članek: Če pridete na Nemškem na kliniko ali v preiskovalni zavod (Erforschungsanstalt), na visoko šolo telesne vzgoje ali k praktičnemu zdravniku, povsod se srečate pri roentgeni ali mikroskopičnih, kemičnih ali bakterioloških in seroloških laboratorijih, v knjižnicah in kartotekah s tehničnimi asistentkami.

Te tehnične asistentke izvršujejo najbolj odgovorna in najtežja laboratorijska dela in njih delo zdravnik samo vodi, ali pa izvršuje samo najvažnejše delo. Na večini klinik je v vsakem laboratoriju taka delavka in izven tega jih je zaposlenih cela vrsta v centralni delavnici. V teoretičnih zavodih, bakterioloških in seroloških jih je večkrat toliko, da pripada ena asistentka na enega zdravnika.

Ta poklic se je pravzaprav razvil iz posla takozvane „sestre pri roentgeni“. Profesor Gocht in profesor Bier sta bila prva doseгла, da so na njih klinikah zaposlene mesto sester dijakinje s privatnega zavoda za izvežbanje fotografav.

Po tem začetku so začele zaposlovati tudi druge klinike in bolnice te sile in je nastalo povpraševanje po absolventkah tega zavoda. Zavod sam je hitro dopolnil svoj doseđani plan učenja s predavanji in izvežbanjem v roentgenologiji, tako da so kmalu iz zavoda izhajale zelo dobro izšolane moči. Te delavke so se tako obnesle, da jih niso porabili samo pri roentgeni temveč tudi v laboratoriju. Tisti privatni fotografski zavod je takoj uvedel vežbanje svojih poslušalk v tej stroki.

Danes je v Berlinu 21 od države pripoznanih zavodov, nekateri so samo za vežbanje v eni ali dveh strokah, nekateri pa iz vseh strok. Izven Berlina je takih zavodov 9.

Kurzi na teh šolah trajajo približno dve in pol leta. Šolnina za dveletni študij je dosti visoka (okrog 25.000 Din). Dijakinje morajo imeti absolutorij z liceja ali slične šole.

Absolventke dobivajo mesta deloma v mnogih mestnih bolnišnicah, bolniških blagajnah

in deloma v državnih serologičnih, bakterioloških in drugih preiskovalnih zavodih, na klinikah in v privatnih službah, posebno kakor asistentke pri roentgenu. Njih plače so 200 do 300 nemških mark mesečno. Tehnične asistentke, zaposlene v mestnih službah, imajo pravico do penzije. Bilo bi dobro pomisliti tudi pri nas na Češkem na uvedbo podobnih moči. Prihranili

Higijena.

Dekleta in mlade žene trpe največ na menstruaciji, ker je često nepravilna, združena z bolečinami ali celo izostaja po več mesecev. Kaj je temu vzrok? Marsikaj. Često je temu kriv prevelik napor v pubertetni dobi (med 12.—16. letom). Statistični podatki sicer kažejo, da ni ženam z navadnim zdravstvenim stanjem prav nič potrebno kakorkoli izpreminjati svoje delo v štirih kritičnih dneh, ali statistika je tudi ugotovila, da je 64% žensk bolnih. Deklice so često tako vnete za delo ali za zabavo, da ne poznajo meje in nečejo nič slišati o nevarnosti. Marsikatera učiteljica je že lahko spoznala, da je deklicam v razvojnih letih potreben počitek in previdnost. Zdravniki trdijo, da bi bilo jako prav, če bi imela dekleta v tej dobi 1 leto študijskega odmora, kar bi tudi ucinim uspehom ne škodovila. Neka nemška zdravnica misli, naj bi imele dijakinje mesto nedelje vsak mesec 4 dneve skupaj prostel! Resnica je, da bi bilo telesnemu razvoju deklic res v prid, če bi mogle eno leto študije prekiniti. V dokaz so nam dekleta, ki s 14. letom za-

bi s tem mi zdravniki zelo mnogo časa, skrajšanega z mehaničnim delom, n. pr. laboratorijskim. Je gotovo, da pojde tudi pri nas razvoj v tem pravcu kakor na Nemškem, in da homo namesto sester, izvežbanih pravzaprav samo za postrežbo bolnikov, zaposlovali pri roentgenu in laboratoriju posebno izvežbane moči.

puste šolo, vse blede in telesno nekako ne dozorele, pa jih srečamo po pol leta razvite, zdrave in vse spremenjene, čeprav ne počivajo doma, ampak se učé kake obrti. Nikakor ni prav, da slijo matere hčerke v pubertetni dobi k prevzrajnemu učenju in ročnemu delu; bolje bo za njih poznejše življensko vzposobljenost, če se ne osredotočijo samo v poglobljene študije, a polagajo primerno važnost na fizično gibanje, delo in zmerni šport.

Za zdravje in lepoto. Neki francoski list je naslovil na znane osebe francoske družbe vprašanje, kaj so delali, da so si ohranili zdravje in lepoto:

Predsednik Doumergue teka vsako jutro pred šesto uro po dolgem hodniku četrtr ure in sicer po prstih.

Ministrski predsednik Poincaré napravi vsak dan 6 kilometerski sprehod.

Sloveča igralka Cecil Sorel teka vsak dan 20 minut po vseh štirih.

Drugi imajo drugačno gibanje: kolo, veslanje, pa tudi doma telovadijo z aparati, skacejo črez vrvi itd.

Gospodinjstvo.

Kaj naj kupim služkinji za božično darilo? Tako si morda misli ta ali ona gospodinja. Ni dovolj, da daš darilo zato, ker je tak običaj; v zvezi mora biti namen, da z darom narediš tudi veselje prazničnega razpoloženja in zadovoljstva, ki bo tudi tebe prijetno razvedrilo. Ni težko to storiti. Vsak človek se najbolj zveseli in je najbolj hvaležen, ako dobi v dar kaj takega, kar pač nujno potrebuje in si sam ne more nabaviti. Zato naj gospodinja malo pomisli na potrebe služkinje. Nekatera dekleta imajo dovolj bluz in vrhne obleke, nedostaje jim perila in žepnih robcev. Če ne zmoreš velikih izdatkov, kupi mani, a tisto naj bode dobro, bolj trepžno in za delavnega človeka bolj primerno; da se bo dekle še pozneje čez več let spominjala, ko ne bo več v tvoji službi, da si ji bila dobra. Tudi predpanski, ki so pri gospodinjiskem delu nujno potrebni, bi prav prišli. Zelo primerno božično darilo bi bile šivalne potrebščine, šivanke, škarje, naprstnik, nekaj vreten belega in črnega sukanca, krpanec za nogavice in morda vitla svile za krpanje gore-

nje obleke. Vse to zloženo v primerno košarico ali škatlo. Pa se tudi tebi ne bo treba pritoževati, da ti služkinja imenlje in razkopava po tvoji šivalni košarici.

Pri katerih pomočnicah pa ni videti pomanjkanja in so že starejše, je pa bolj umestno, da jim daš darilo v denarju, ki ga nujno rabijo za druge izdatke. Tako n. pr. za čevlje, ki jih vsled preobčutljivosti in pokvarjenosti nog ne morejo kupiti v trgovini za nizko ceno, temveč jih morajo naročiti po meri, kar je dražje. Morda potrebuje denar za plombiranje zob ali kaj sličnega, nekatere podpirajo sorodnike ali pa imajo veselje do štedenja. Takim bolj bolj ustregla z denarjem kot s čim drugim.

Nikakor pa ni primerno, da za Božič ali Novo leto daruješ ponošeno obleko ali že izprane kose perila. Gotovo, da je tudi to dobro in nekaj vredno, vendar si prihrani ta darila za druge prilike, n. pr. kadar je kaj več izrednega dela pri hiši. Vidiš, da se pomočnica trudi, da bi ustregla tvoji želji, in stori vse, kar more. Veš, da je niena plača v primeri z njenim delom majhna.

Vsled težkih finančnih razmer ji je ne moreno izboljšati. Podari ji ob taki priliki ponožno obleko ali perilo, pa ti bo hvaležna.

Američanka v kuhinji. Neštete ameriške gospe, elegantne in naobražene, prebijejo velik del dneva v kuhinji, ker so razmere s posli tam precej različne od naših. Sicer ne baš zato, ker bi bilo težko najti kuharico ali sobarico, pač pa zategadelj, ker služinčad zahteva 60 do 120 dolarjev na mesec, kajpada s hrano in posebno sobo. Posle si more privoščiti torej le družina, za katero so naknadni stroški 150 ali več dolarjev brez pomena. Pri tem pa je v Ameriki na milijone hiš, ki morajo prebiti z 200 dolarji celotnih izdatkov!

Po takem mora Američanka povsod sama prijeti za delo. Kuha vsaj dvakrat na dan, zamotan zajtrk in večerjo z več jedmi. Ker imajo uslužbenici opoldne samo 1, včasih pa celo le $\frac{1}{2}$ ure oddiha, se hranijo v najbližji gostilni, otroci pa največ v šolskih obednicah, medtem ko se gospodinja zadovolji s solato, konservno juho ali z rebrcem in s čašo mleka oziroma limonade. Kako torej ravna ta gospa, ki hoče popoldne igrati partijo bidge-a in želi čuvati svoje roke in moči?

Brez dvoma so ji na razpolago neštete tehnice pridobitve, ki si jih obilo obrača v prid. Ker se v Ameriki uživa neprimeroma več presnega sočivja in sadja nego pri nas in prihajajo njene roke stalno v dotiko s krompirjem in korenjem, s cvetoča in špi-

načo, belušem, topinamburom in kaj vem še s čim — tako zelenjavo snažijo pri nas dekle — bi bile negovane roke skoraj uničene, če ne bi opravljale tega dela v gumastih rokavicah. Te niso nikaka gizza ali potrata. Dobiti jih je težjih za pol dolarja in trajajo nekako mesec dni. Za kuho rabi Američanka klejast predpasnik, ki zanesljivo ščiti obleko.

Neprijetno delo kuharice pa je pomivanje posod, akoprav je po ameriških kuhinjah neznanstvo več udobnosti kot v evropskih. V vsaki kuhinji vidiš pod vodovodnim zapipkom postekljeno shrambo. Vanjo postaviš pločevinast škaif in iz pipe teče vanj krop. V kropu se raztopi „lux“ in posodje se pere z majhnim „mopom“ na dolgi palici, tako da pridejo prsti redko v stik z milno peno. Samo levica prime na robu krožnik, da ga pobere iz vode. Omiti krožniki se razpostavijo v žični košari, kjer se oplaknejo, naravnost iz vodovodne pipe. Na pipo se natakne gumasta cevka s pršno pripravo, tako da voda splakne vsak najmanjši plošček. Preden se krop izkadi, je posoda malodane suha in brisanje ji je veselo, snažno opravilo. Dno pri loncih, piskirih in torilicah se čisti z izvrstnim praškom, kakršnih je v Ameriki na stotine. Najbolj sluje Dutch Cleanser. — Američanka si skoro nikdar ne pozabi natreti roke po končanem kuhinjskem opravilu s kremo ali s kalodermo. Kopalnica, ki je ne pogrešajo niti v najubornem stanovanju, nudi osvežila po tem poslu. (Z.)

Kuhinja.

Krema s spenjeno smetano. — (Za 12 oseb.) Razmešaj dobro 6 rumenjakov, 3 kavine žličke moke, 3 zavitke vanilina (ali kuhaj že preje veliko šibico narezane vanilije v mleku) in 5 skodelic, t. j. $1\frac{1}{2}$ litra mleka. Sladkorja prideni po okusu. Motaj to nad ognjem, zavreti pa ne sme. Najbolje je, da postaviš kotliček s pripravljeno tekočino v posodo vroče vode, ki naj na štedilniku vre. Stopaj ali motaj tako dolgo, da postane krema precej gosta; nato jo stopaj še na hladu in jo končno nalij v visoke, najbolje so šampanjske čaše, in sicer naj sega do tri četrtine čaše. Zvečer preden serviraš, deni po vrhu še sladko spenjeno smetano. Treba je je pol do tri četrt litra. Ta krema je jako primerna za božični ali Silvestrov večer. Ali: Odrgni ob pol kg sladkorja eno pomarančo in eno limono, ulij na ta sladkor steklenico rdečega in dve steklenici belega vreliga vina. Nato prideni še poldrug liter močnega vročega čaja, četrt litra araka, likerni kozarček črešnjeve vode in pol kozarca vanilijevega likerja. K punšu serviraj še posebej sladkor in rum.

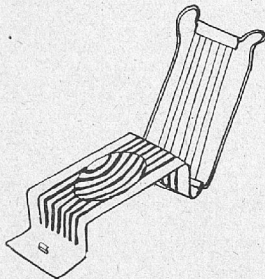
Zimska torta brez jajec. 14 dkg sur. masla, 7 dkg sladkorja, 17 dkg moko, ščepec soli, lim. lupine. Sur. maslo dobro umešaj in prideni mu sladkor in moko. To testo zvaljaj za prst debelo, posodo za torto obloži s

papirjem in deni vanjo testo tako, da imajo stranice tortnega modla tudi malo testa. To speci, da je lepo rumeno (četrt ure). Ko je pečeno, pomaži po vrhu z marmelado, nato pa naloži dobro kuhanih jabolk (čežane). Jabolka lahko tudi pretlačiš. Če imaš pri roki beljak iz dveh jajec, napravi sneg in obloži čežano ž njim.

Dobri keksi. Vsak želodec ne prenese peciva s kvasnim praškom ali z zelenovo soljo. Vsak bolnik pa lahko prenese to-le pecivo: Zgneti na deski 14 dkg dobrega surovega masla, 10 dkg sladkorja, 2 rumenjaka in 21 dkg lepe moke. Ko je gladko, razvaljaj za nožev rob debelo, razreži z obodci, namaži vsak kos z beljakom in pritisni mali kristalni sladkor. Deni takoj na pekačo in speci. Drži se dolgo in je po par dneh bolj rahlo kakor prvi dan.

Rezilo za jajca je prav pripravno, kadar hočemo narezati trdo kuhana jajca na tanke rezine. Kupimo ga v vsaki večji trgovini z železnilno in kovinsko posodo. Stane pa prav malo, za 12 Din ga že dobito. Rezilo je iz aluminija, zato ne zarjavi. Pa je tudi jako preprosto in se z lahkoto očisti. Spodnji del ima vdolbino, vanjo položimo olupljeno jajce, pa pritisnemo nanj zgornji del, ki sestoji iz tankih strunic. Strunice prerežejo jajce na gladke in cele rezine, ki jih

lahko uporabimo za obložene kruhke ali pa kot solato. Jajčni kruhki (sendviči) se dajo prav lepo naložiti na plitev krožnik, bodisi sami ali razvrščeni med drugače obložene kruhke. Otroku, ki nima teka, a potrebuje tečno malico ali lahko večerjo, naredi jajčne sendviče in čašo mleka. Tanke

rezinice rženega kruha namaži s surovim maslom, nanje položi jajčno rezino, sredi rumenjaka pa položi majhen krožček kisle kumarice. Že sam pogled na slikovito skupino takih kruhkov vzbudi otroku tek.

Ko koljemo prašiča. Prašiča, ki ga bomo zaklali, krmimo zadnja dva dni samo z mlekom. Če mu damo kaj drugega, se potem čreva težko in počasi očistijo. Črev ne smemo nikdar izplakovati z vročo vodo, pač pa z mrzlo ali kvječemu s toplo. Črevesne sluznice odstranimo najhitreje, če drgnemo čreva s soljo. Da ne bodo imela čreva neprijetnega duha, jih pustimo dobro uro v mrzli vodi, v kateri smo raztopili malo salicilnega praška.

Kri nastrežemo v plitvo posodo, ji dodamo malo žličko soli in par kapljic kisa, pa neprestano mešamo, dokler je topla. Mešati je treba takoj in vztrajno, drugače se kri strdi.

Najprikladnejši čas za klanje je januar. Takrat je navadno najhujši mraz, pa se mesnina tako hitro ne pokvari in tudi prekadi se boljše.

Katere dele prekadimo? Gnjat, krača, pleče dajo dobro šunko. Reberca so okusen dodatek k ječmenu, zelju ali fižolu. Glava in noge so dobre za kuho.

Koliko časa naj leži meso v razsoli? Manjše kose lahko vzamemo iz razsoli že po treh tednih. Potem jih lepo obrišemo in obesimo v dim. Večje kose pa sole celo po šest tednov.

Nekaj nasvetov za pripravo svinjske pečenke. — Najboljši kos za pečenko nam daje hrbtni del, to je zarebrje ali karé. Dobra svinjina mora biti mlada, od dobro pitane živali, a ne premastna. Meso bodi gosto, rdečkasto rožnate barve, slanina gosta, bela in precej mehka. Če se drži pečenke preveč debela plast slanine, jo odreži in scvri posebej, na mesu pa pusti samo za mezinec debelo plast. Prašičjo pečenko izperi v hladni vodi in jo takoj obriši. Nasoli jo dve uri preje, predno jo daš v pečico, in nekoliko močneje kakor drugo mesovje, ker mastne pečenke rabijo malo več soli. Za 1½ kg porabiš približno 3 noževe konice soli. Prav prileže se prašičjemu mesu, če ga potreseš s ščepom zdrobljenega kumina in če potegneš parkrat po slanini z olupljenim strokom česna.

Svinjska pečenka v pečici. To priljubljeno domačo pečenko delamo najraje iz hrbtnega mesa mladih in dobro pitanih živali, ker je lepo belo in prav nežno. Meso odluščimo od kosti, ga operemo in dobro obrišemo. Potem zmešaj za 1½ kg mesa 1 ščep cimeta, 1 ščep popra, 2 ščepa razdrobljenega kumina, 1 žličico razdrobljene soli, ½ zmečkanega stroka česna, 1 ščepce razdrobljene materine dušice (tim.) in 1 prav majhen zdrobljen lovorjev list. Namaži s to zmesjo meso od vseh strani. Razvrsti po vrhu tri tanka kolesca limone brez pečk in položi vmes štiri majhne vejice opranega peteršilja.

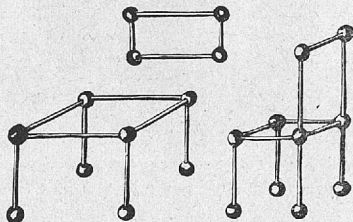
Medtem si namočila primeren kos svinjske pečice (mrežice) v mrzli vodi. Operi jo naglo še v topli vodi, obriši jo narahlo in previdno, da je ne raztrgaš, razgrni jo po ploh, položi vanjo pečenko in jo zavij v mrežico od vseh strani. Lahko jo položiš tudi dvojno. Tako zavita pečenka lahko čaka na mrzlem kraju po več dni. Potem jo speči, kakor vsako drugo prašičjo pečenko. Povrhu jo še prav malo potresi s fino soljo. Poleg se poda mešana solata, posiljeno zelje, rdeče zelje, cvetača, drobni krompirčki s petršiljem in sur. maslom, prav dobro pa tudi ne presladek jabolčen kompot ter francoska gorčica.

Deška ročna dela.

I. Gnjenje. Rezljanje. V lepih poletnih dneh so bili otroci večinoma na prostem, skakali in lovili so se, brodili po vodi, najbolj pridni so pa bili v pesku. Dolge ure so se zabavali tam, gnetli pogače, delali hribčke, kopali so rove, zidali trdnjave, z eno besedo nikdar ni zmanjkalo dela. Zato so pa bili tudi iz-

redno mirni in pridni. Kar naenkrat pa radi slabega in mrzlega vremena otrok ne more več na prosto, zmanjka mu zaposlitve, zato pa sitnari okoli odraslih. Ker mu peska, ki mu je tako všeč, ne moremo prinesiti v sobo, zato mu kot dober nadomestek damo plastelin, iz katerega tudi lahko gnete figu-

re po mili volji. S plastelina zida hiše, po-
gače, možičke, živali in drugo ter je trajno
zaposlen. Pri delu pa postajajo prstki bolj
gibčni, zanimanje za razne predmete se
vzbuja in vsako stvar otrok pač natančneje
ogleda. Prav zabavno je za otroke tudi se-
stavljanje raznih predmetov (stolčkov, miz,
okvirjev, hišic itd.) z zatikanjem dogorelih
vžgalic ali zobobrebcev v mladi sad divjih
kostanjev. Ker pozimi teh malih kostanjčkov
ni, si napravijo otroci iz plastelina kroglice,
v katere zatikajo vžgalice na isti način.
Vem, da je to delo vsakomur znano, in zato
ne bom dajal natančnejših navodil.

Plastelin je zmes voska, smole stearina in
olja ter se dobi v trgovinah za barve in v
prodajalnah s šolskimi potrebščinami. Bar-
van je različno, ni predrag, je vsestransko
uporabljiv ter se z njim otrok ne zamaže
preveč. Ker se ne strdi, se tudi ponovno
lahko uporablja.

II. Dela z žagico izrezovalko. Žagica izre-
zovalka je bila in je še vedno univerzalno
orodje v otroških letih ter si brez nje ne
moremo misliti mladosti. Seveda jo uporabi-
mo velikokrat ne baš v veselje mamic,
ki se upravičeno boje preluknjanih nastav-
kov, kapelic, šatulj i. dr., ker se v njih na-
bira prah, ki ga ni mogoče izbrisati. Zapra-
šeni predmeti pa niso lepi in še manj higie-
nični. Delo z žagico je usmeriti tako, da
bodo izdelki zadovoljevali izdelovalca in ti-
stega, ki bo obdarovan z njimi. Prva vaja
z žagico naj bodo igračke; seveda prav
priproste, ki so ravno zaradi svoje lastnosti
otrokom najbolj všeč. Prihodnjic bomo dali

kratka, a točna navodila za izdelovanje teh
igrač. Miklavž, božiček, novo leto in god
naj bi nosil dečkom, ki še nimajo žagice, v
dar to orodje.

Pri vsakem delu moramo poznati orodje in
materijal, iz katerega delamo. Orodje, ka-
tero rabimo pri izrezovanju z žagico, je
sledéče: 1. Lok, v katerega napnemo drobno
žagico, je železen ali lesen. Leseni lok je
boljši, zato pa tudi neprimerno veliko dražji
kot železen, ki pa večinoma zadostuje za
vsa dela. Železen lok velja od 10 do 20 di-
narjev, kar se ravna po velikosti. Najpri-
pravnejši lok za nas bi bil za 10 do 15 di-
narjev. 2. Razen loka potrebujemo žagice,
te se prodajajo po 12 skupaj ter imajo po
debelosti številke 00, 0, 1, 2. Žagice dve
ničli so prav tenke in za začetnika niso pri-
poročljive. Rabili bomo žagice štev. 2, od
katerih velja ducat 2.50 Din. Pri nakupu pa-
zimo, da ne dobimo zarjavelih žagic, ker se
zelo rade lomijo in trgajo. 3. Kleščice, ki jih
rabimo za privijanje in odvijanje žagic v
lok, so lahko razne oblike in velikosti. Prav
priročne so manjše ploskovne ali okrogla-
ste kleščice. 4. Za vrtanje luknjic rabimo
sveder, pomagamo si pa tudi lahko z na-
vadnim okroglim šilom; če pa moremo, si
omislimo vrtljivi sveder, ki hitro in lepo
vrta in velja do 10 dinarjev. 5. Ker na mizi
težko žagamo, si kupimo ali sami napravi-
mo kratko deščico, katero pritrudimo z
majhno železno svoro na mizo. Tako nam je
delo olajšano in tudi mize ne kvarimo.
Pri delu bomo uporabljali v začetku tri mm
debele deščice, ki so izžagane iz javorje-
vega, bukovega, hruševega, orehovega ali
hrastovega lesa. Imenovani les je trdi les.
Mehek les, iz katerega so napravljene podi,
ograje in pohištvo, katero je potem z olj-
nato barvo prepletkano, ni dobro uporabljiv
za izžaganje. Za naše delo so dobre bu-
kove deščice zabojev, v katerih pošiljajo po-
maranče, limone in drugo sadje. Prav iz-
vrstne so sklepane 3 mm debele deske od
zabojev za čaj. Te deščice se ne zvržejo
(skrive), ker so sklepane tako, da se kri-
žajo letnice posameznih 1 mm debelih se-
stavnih kosov. Če bomo rabili debelejšje de-
ske, jih bomo sklejali, kar bomo pa natanč-
neje obravnavali pri posameznih tozadevnih
delih.

A. Novak.

Umetnost.

Mladinske predstave. Ljubljansko Narodno
gledališče prireja ob zimskih nedeljskih po-
poldnevih predstavah za deco. Peterčkove
poslednje sanje, Janezek Nosanček, Po-
gumni Tonček, Snegulčica, Trnjolčica, Jan-
ko in Metka so igrokazi, ki vabijo naše
otroke že več sezij. Gledališče je skoro
vedno polno, zanimanje malega občinstva
skoro vedno živo — pripomore li k temu
pravljica sama, uspeh igralcev ali želja dece
po gledališču sploh?

Tri vprašanja, ki niso brez pomena za gle-
dališko umetnost in za vzgojo našega na-
raščaja.

Pravljice: Janezek Nosanček, Snegulčica in
slične dramatisirane bajke tujege izvora so
stvari, ki imajo že svojo mednarodno tra-
dicio in so zato takorekoč izven diskusije.
Mi odrasli, ki hočemo biti nekaka sinteza
mednarodne moderne kulture in nacionalne
samorodnosti, nimamo za te vrste mladins-
ko literaturo nikakega zmisla in bi jo radi

videli spravljeni v arhivu; ali ko gledamo strmeče oči mlade publike, si mislimo: naj imajo, naj uživajo teater, škoditi jim ne more, duh novega časa bo močnejši kot vpliv zastarele bajke.

Drugačno pa je naše mnenje o novih igrokazih, ki so jih spisali naši avtorji za našo deco. Tem vprizoritvam ne moremo pristosvovati brez kritičnega spremljanja. Poleg tehnične vrline zahtevamo tudi vsebinsko stvarnost, dejansko možnost, času primerno pojmovanje dogodkov ter primeren dojem in vpliv, ki naj ga igra odseva v dušo naše dece.

Goljive „Peterčkove poslednje sanje“ lepo ustrezajo tem zahtevam. Misel na mater, ki s svojo ljubeznijo „gore prestavlja“, vstvarja bolnemu otroku v smrtnih halucinacijah toliko bajne lepote, da ne čutimo v končni otrokovi smrti prav nič groze. Materinska ljubezen, humanitarni zmisel, poezija narave, socijalno poslanstvo, kralja Matjaža in pristno otroška nrav, ki docela umevno vodi otroka do nekake tragične krivde v votlini: vse je logično spojeno ter s pisateljeve in režiserjeve (prof. Šestove) strani tako izvedeno, da doživlja mlada publika prizore kakor tvorbo lastne želje in fantazije.

Igra nikakor ni namenjena najmanjšim, vendar pridejo pri taki režijski dovršenosti tudi ti na svoj račun.

Seveda imajo starejši otroci večji užitek, ker razumejo tudi notranje simbole in sentence dela.

Vendar se mi zde nekateri govori predolgi (prolog, mamica ob zglavju, Peterčkova recitacija pred Matjažem!) Naj bo otrok še tako dovzeten, vendar nima tiste potrpežljivosti, da bi mogel vztrajno sprejemati neprekinjene nize misli. Tudi se mi zdi prva slika malo kruta: prerano in prebolestno je otrokovo spoznanje, da nosi Jezušček samo bogatinom. Ali bi ne bil bolji kompromisni odgovor, ki bi obenem pripravil deci prehod iz bajke v resničnost: Jezušček prinaša otrokom — pridnim! — prav malo, bogati stariši pa potem še sami kaj dolože in pravijo, da je vse prinesel Jezušček, ker se otroku to lepše zdi.

Tudi Peterčkove besede o zdravniku se mi ne zde pristno otroške. Saj se otroci navadno boje zdravnika, kaj še, da bi si ga želeli.

„Teško je odgovarjati, kadar vprašuje otrok.“ pravi pisatelj. Dodala bi še: Teško je igrati, kadar gleda otrok. Dečja duša počasneje zaznava in sprejema, v pozornosti ne vztraja dolgo, zato jo je treba neprestano vzbujati z živahnimi gestami in posebno z menjajočim povdarkom pri reciti-

ranju. V tem pogledu niso vsi igralci ustregli, posebno ne Božični možiček.

Gozdna bitja v naših Gorjancih pojo „Sveto noč“, vedno lepo, toda tujo. Ali res nimamo primerne domače božične pesmi? Peterčka je igral mali Mitja Gorec.

Brezdvojnno igralski talent — ali ne za vsako vlogo. Siromašnega, na smrt bolnega otroka v prvi in predzadnji sliki nismo videli v njem, čeprav je bil na mnogih mestih izvrsten.

Spicarjev „Pogumni Tonček“ je izrazito tendenčna igra in že zato otrokom nesimpatična. Po neverjetnih dogodivščinah pride siromašni Tonček do zlata. V vsakem otroku tli umevna želja, da bi bil bogat. Kralj ponuja Tončku zlat grad, če mu da nekaj šibic zlata. Tonček mu da zlato, grad pa — odkloni! „Prav nič se mi ne ljubi, zapustiti našo hišico in moio mamico! Tu imate zlato!“ — Saj kralj ne zahteva, naj živi otrok v gradu brez mamice! Hvala bogu, da niso naši otroci taki Tončki, ampak imajo več zdravega zmisla za blagostanje. Bog nas varuj „Pogumnega Tončka v življenju in — na odru!

Pri obeh predstavah sem poslušala komentarje otroka: Ko se da Peterček zapeljati poveljniku v Matjaževi votlini, je rekel gledalec: „Zakaj ni raje ubogal kraljice!“ — igra je dosegla svoj poučni namen. Pri „Pogumnem Tončku“ pa sem slišala: „Oh, kako je bil neumen, da ni hotel ne gradu ne zlata. Ta igra pa ni bila nič lepa.“ Kaj je tu s tendenco?

Ali res nimamo drugih mladinskih iger? Pred leti so igrali v Trstu Ribičičevo „V kraljestvu palčkov“, pa je bila mlada publika v devetih nebesih.

Vida P.

PRODAJAMO NA 15 MESEČNA ODPLAČILA I

ŠVEDSKI ELEKTROLUX SESALNI

APARATI ZA PRAH čistijo najboljše vse kar v hiši stoji, leži ali visi, z malenkostno porabo električnega toka.

Zahtevajte pismeno, da se Vam Elektrolux-aparati predvajajo brezplačno in brezobvezno na

Vašem domu, od „TEHNA“ družbe

z o. z. Ljubljana, Me-
stni trg 25/1.

Telefon 25-80.

ŠVEDSKI ELEKTROLUX

BONER za čiščenje, voskanje in svetlolikanje parketnih tal in linoleuma, je najgenialneje konstruiran.

Zahvalna pisma številnih posestnikov naših ŠVEDSKIH ELEKTROLUX aparatov so Vam vedno na razpolago!

Zahtevajte še danes našo najnižjo ponudbo, z garancijo naše švedske tovarne!

J. BLASNIKA NASL.
UNIVERZITETNA TISKARNA
LITOGRAFIJA, KARTONAŽA
LJUBLJANA, BREG ŠT. 10—12

